PÁRBESZÉDBEN A JÖVŐVEL

VITAANYAG

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ
KÖZÉPTÁVÚ CSELEKVÉSI TERVÉHEZ

Az Egyházi Jövőkép Bizottság és a Zsinati Missziói Bizottság közös előterjesztése a gyülekezetek missziói megerősítéséről és az azt szolgáló szükséges egyházszervezeti reformról

Budapest, 2014 novembere

1 ELŐZETES ÖSSZEFOGLALÓ 4
1.1 Az elvégzett munka 4
1.2 Az előterjesztés célja és felépítése 5
1.3 Küldetésnyilatkozat, jövőkép, célok 6
1.4 A célok egymásra épülése és fogalomtisztázás 8
2 MISSZIÓI EGYHÁZ – TEOLÓGIAI ALAPVETÉS 11
2.1 A missziói egyház természete 11
2.2 A missziói egyház élete 14
2.3 A teológiai alapvetésben szereplő missziológiai alapfogalmak 20
3 A JÖVŐKÉP MEGVALÓSÍTÁSA FELÉ 21
3.1 Szociológiai helyzetértékelés 21
3.2 A gyülekezetek missziói identitásának erősítése (1) 23
3.2.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján 23
3.2.2 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 24
3.2.3 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei 24
3.2.4 A cselekvési terv szerinti teendők 25
3.3 Az egyházszervezet és a gazdálkodás megújítása (7,8) 26
3.3.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján 27
3.3.2 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 29
3.3.3 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei 30
3.3.4 A cselekvési terv szerinti teendők 31
3.4 Keresztyén válaszok a társadalmi kihívásokra (5) 36
3.4.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján 36
3.4.2 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 39
3.4.3 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei 40
3.4.4 A cselekvési terv szerinti teendők 40
3.5 A missziói egyházat támogató kommunikáció (6) 42
3.5.1 Helyzetértékelés és a legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 42
3.5.2 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei 44
3.5.3 A cselekvési terv szerinti teendők 45
3.6 Az egyház reformját szolgáló részterületek 47
3.6.1 Háttértámogatás a lelkészek és a gyülekezetek lelki egészségéért (4) 47

3.6.2 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján 48
3.6.2.1 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 49
3.6.2.2 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei 50
3.6.2.3 A cselekvési terv szerinti teendők 50
3.6.3 A missziói szempontok érvényesítése a gyermekek és a fiatalok közti szolgálatban (2) .. 52
3.6.3.1 Helyzetértékelés és A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 52
3.6.3.2 A cselekvési terv megvalósulásának várható eredményei 53
3.6.3.3 A cselekvési terv szerinti teendők 54
3.6.4 Intézményeink református missziói identitásának erősítése (3) 56
3.6.4.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján 56
3.6.4.2 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján 57
3.6.4.3 A cselekvési terv megvalósulásának várható eredményei 59
3.6.4.4 A cselekvési terv szerinti teendők 60
4 ZÁRÓGONDOLATOK 61
5 MELLÉKLETEK 62
5.1 A MEGREFORMÁLT EGYHÁZSZERVEZET ALTERNATÍV KONCEPCIÓJÁNAK VÁZLATA 62
5.1.1 A cél 62
5.1.2 Kritikus pontok a párbeszéd alapján 62
5.1.3 Elvárt eredmények 64
5.1.4 Az egyházszervezet reformjának előfeltételei 65
5.1.5 Az egyházszervezet reformjának alapelvei 66
5.1.6 Az EJB javaslata az egyházszervezet reformjára 67

1 ELŐZETES ÖSSZEFOGLALÓ

1.1 Az elvégzett munka

A Magyarországi Református Egyház (MRE) Zsinata a 2011. szeptember 28-án Balatonszárszón megtartott tematikus ülésével, majd azt követően az Egyházi Jövőkép (ad hoc) Bizottság (EJB) felállításával és megbízásával (Zs-167/2011.11.18.) kifejezésre juttatta, hogy egyházunknak az elmúlt két évtizedben megtett útját, a megváltozott társadalmi keretfeltételeket és a szolgálataiban beállt formai és tartalmi változásokat az egyház Ura iránti engedelmességben, bibliai és hitvallási alapokon állva kívánja értékelni, és ennek megfelelően a továbblépés lehetőségeit mérlegelni.

A tematikus zsinati ülés eredményeként a Zsinat az EJB létrehozásával egyidejűleg felkérte a Zsinati Tanulmányi és Teológiai Bizottságot (Zs-167/2011.11.18.) az egyház szolgálata jövőbeni teológiai hangsúlyainak meghatározására. Ezt követően a Zsinati Tanács 2012. február 22-én megválasztotta az EJB tagjait[1]. Az EJB 2012. április 11-én tartotta alakuló ülését, elnökévé Harmathy András szigetszentmiklósi lelkipásztort választotta. A bizottság mandátumának megfelelően megkezdte a teológiai jövőkép megfogalmazását és a megreformált egyház koncepciójának kidolgozását lehetővé tévő menetrend meghatározását, ennek eredményét 2012. november 16-án tárta a Zsinat elé. A Zsinat a teológiai alapvetést elfogadva támogatta, hogy az EJB az előterjesztésében megfogalmazott elvek, jövőkép, menetrend, munkamódszer és prioritások alapján az általa szükségesnek ítélt testületekkel és szakértőkkel együttműködve széleskörű párbeszédet kezdeményezzen és azt koordinálja (ZS-232/2012.11.16.).

Döntésével a Zsinat támogatta a gyülekezetek bevonására építő széleskörű párbeszéd kezdeményezését, amelyet az EJB egy a helyi közösségek küldetését, missziói elkötelezettségét és jövőképét ösztönző vezérfonal közreadásával és az arra érkező válaszok értékelésével igyekezett megvalósítani. A kiadványban ezzel összhangban fogalmazta meg munkája lényegét: *„A bizottság (…) nem tartja önmagában elegendőnek, hogy szakértők bevonásával, egy mélyreható elemzés alapján fogalmazzon meg jövőképet a Zsinatnak. Küldetésünket ezen túlmenően abban látjuk, hogy az egyház egészét hívjuk saját jövőképének megfogalmazására – a Zsinat által is elfogadott teológiai meggyőződésünk alapján.”*[2]

A Zsinat az EJB időközi beszámolóját a kétszintű – gyülekezeti és ágazati – párbeszéd folyamatáról 2013. április 25-én elfogadta (ZS-271/2013.04.25.), majd az annak kiértékelése

[1] A zsinati bizottságok elnökei, Bellai Zoltán, Fazakas Sándor, Hörcsök Imre, Püski Lajos, Szalai László, Vad Zsigmond mellett Bereczky Ildikót, Dienes Dénest, Enghy Sándort, Harmathy Andrást, Lovas Andrást, Módis Lászlót, Patkó Gyulát, Tőkéczki Ilonát, Varga Pétert. Bellai Zoltán és Dienes Dénes később lemondott bizottsági tagságáról.
[2] Részlet az Érintés – Sorsdöntő párbeszéd a megújulásért című kiadványból.

alapján megfogalmazott második bizottsági előterjesztésében foglaltakat is támogatta (ZS-313/2013.11.15.). A gyülekezetek válaszai alapján az EJB három kritikus jelenséget nevezett meg (missziói szemlélet hiánya; bizalom és szolidaritás hiánya; intézményfenntartás csapdái), és ezek alapján huszonnyolc pontban összegezte a problémákat. A Zsinat határozatban döntött arról, hogy az EJB az előterjesztett kérdéskörökben konzultációkat kezdeményez szakértők és az érintettek bevonásával, együttműködve a Zsinati Missziói Bizottsággal (ZSMB). Ezektől a célzott szakmai egyeztetésektől az EJB már azt várta, hogy jövőképének kidolgozásához konkrét javaslatokat fogalmazzanak meg az MRE számára.

A Zsinat 2014. tavaszi ülésén széles körű vitára bocsátotta az EJB és a ZSMB immár közös célrendszerét, mint a formálódó új missziói törvény sarokpontját.[3] A célrendszer akkor megfogalmazott elemei: az MRE javasolt küldetésnyilatkozata, jövőképe és stratégiai céljai. Az eltelt időszakban az ott elfogadott célok hatékony, megalapozott megvalósításához a ZSMB által korábban elindított úgynevezett missziói nap nyolc műhelye az EJB tagjainak részvételével, közös módszer szerint kidolgozta az egyes területek cselekvési terveit, amelyek összehangolását és megvalósíthatóságát jelen tanulmány hivatott bemutatni.

Az EJB az általa kezdeményezett párbeszéd utolsó szakaszában sem szorítkozott kizárólag a konkrét területeken folyó immár projektszerű tervezési és szakmai munkára. A folyamatot szolgálta a konzultációkon, egyházi találkozókon való részvétel, a személyes párbeszéd, valamint a kommunikáció, amely kereste és felkínálta az eszmecsere lehetőségét minden szinten, fórumon és felületen, többek között saját honlapján is így adva lehetőséget a minél szélesebb körű együttgondolkodásra. Ennek részeként indította el az EJB imasorozatát is, amelyben a 2013. novemberi Zsinat elé terjesztett huszonnyolc témakörben hívta hétről hétre közös imádságra az egyházunk jövője iránt elkötelezett gyülekezeti tagokat.

1.2 Az előterjesztés célja és felépítése

Mindezek alapján, az elmúlt huszonöt év zsinati határozatainak és az aktuális zsinati törekvéseknek a figyelembevételével, az országos párbeszéd eredményeképpen készült el az MRE rövid és középtávú cselekvési tervére vonatkozó javaslat[4], amelyet jelen előterjesztés foglal össze. Az EJB abban a reményben törekedett a gyülekezetek megújulását és ehhez igazítva az egyházszervezet reformját szolgáló lépések lehetőség szerinti konkrét és összehangolt megfogalmazására, hogy a vitaanyagnak szánt cselekvési tervet az őt megbízó Zsinat sajátjaként fogadja el, és a 2015-ben induló új zsinati ciklusban történő részletes megvitatásra és megvalósításra javasolja.

[3] Háttér: A Zsinat határozata az Egyházi Jövőkép Bizottság beszámolója elfogadásáról (ZS-349/2014.04.24.).
[4] Az egyes célokhoz tartozó határidőket lásd a függelékben szereplő projekttervek menetrendjében.

Az EJB a missziói egyházkép alapján állva, elsősorban a gyülekezetek küldetését szem előtt tartva törekedett a konkrét célok és az azt megvalósító döntések és lépések egymással összehangolt leírására. A projektszerű tervezés azt a gyakorlati célt szolgálta, hogy az egyházi élet kiemelt fontosságú területein – a Zsinat döntésének függvényében – a függelékként csatolt táblázatokban részletesen leírt cselekvési tervek (projekttervek) alapján a tervezésen túl immár a szervezeti reformot szolgáló döntések és lépések is megszülethessenek. Ez tükröződik a dokumentum nyelvezetében is. Ugyanakkor a bizottság mindvégig ügyelt arra, hogy a vitaanyag szemléletét a teológiai alapvetés határozza meg és ne az alkalmazott módszertan.

A Zsinat által elfogadott nyolc stratégiai cél az egyházunk küldetésében kiemelt szerepet játszó területeket ragadta meg. Az egyes célokhoz tartozó cselekvési tervekben a dokumentum egységes szerkezetben, tömören igyekszik

- a vonatkozó helyzet értékelésére,
- a legfontosabb szempontok megfogalmazására,
- az elvárt eredmények felvázolására és
- azoknak a konkrét lépéseknek a rövid leírására, amelyeket az egyes területekhez csatolt projekttervek tartalmaznak.

Az egyes területeken megszületett javaslatok eltérő minőségűek és mélységűek attól függően, hogy mennyiben álltak rendelkezésre információk a tervezéshez, milyen zsinati döntések előzték meg a célokat, és ezek alapján mennyire alaposan és konkrétan lehetett kidolgozni a vonatkozó cselekvési terveket. Ugyanakkor meggyőződésünk, hogy a javaslat mind a részletesebb tervezést, ahol erre szükség van, mind a megvalósítást, ahol erre lehetőség nyílik, kellőképpen megalapozza.

1.3 Küldetésnyilatkozat, jövőkép, célok

A cselekvési terv kidolgozásához a Zsinat 2014. tavaszi ülésén meghatározta a tervezés kereteit, a küldetésnyilatkozat, a jövőkép és a célok elfogadásával és széles körű vitára bocsátásával. Ezek alkotják azt a célrendszert, amelyhez az alábbiakban előterjesztett cselekvési terv igazodik.

Az EJB korábbi előterjesztéseivel összhangban a tervezés alapjául a korábban megfogalmazott küldetésnyilatkozat, jövőkép és stratégiai célok szolgáltak a következők szerint[5]:

KÜLDETÉSNYILATKOZAT:
„Az egyház létének és küldetésének alapja, hogy megjelent Isten üdvözítő akarata Krisztusban.

[5] Forrás: A Zsinat határozata az Egyházi Jövőkép Bizottság beszámolója elfogadásáról (ZS-349/2014.04.24.).

Az egyház tehát Isten missziójának részese és eszköze. Az egyház közössége arra hívatott, hogy Isten országának jele, előíze és munkálója legyen a világban, azáltal, hogy gyülekezeteinek, egyháztagjainak tanúságtétele által Krisztus evangéliumát hirdeti a világnak szóban és tettben. Az egyházszervezet, a gyülekezetek közösségének keretet adó struktúra, eszköze és hordozója kell, legyen az evangélium értéket, identitást és közösséget teremtő közvetítésének (kommunikációjának).”

JÖVŐKÉP:
„Célunk, hogy a következő évtizedekben a Magyarországi Református Egyház a szekularizálódó, individualizálódó, társadalmi feszültségekkel küzdő és összetételében változó magyar társadalomban Isten szeretetét, igazságát és kegyelmét hirdesse, mutassa fel és tegye megtapasztalhatóvá. Ezért egyházunk erős elhivatottságú, a keresztyén spiritualitást megélő, kreatív egyháztagok, lelkipásztorok (nők és férfiak) szolgálata által folyamatosan megújuló, egymást elfogadó, egységben és más felekezetekkel ökumenikus együttműködésben szolgáló közösség kíván lenni.”

STRATÉGIAI CÉLOK:

1. Erősítjük a missziói identitást a gyülekezetekben (a lelkészképzés és a lelkésztovábbképzés, a presbiterképzés és a gyülekezetimunkatárs-képzés területén).
2. Kidolgozzuk és érvényesítjük a missziói szempontokat a gyermekek és az ifjúság felé nyíló szolgálatban.
3. Erősítjük intézményeink református missziói identitását.
4. Spirituális, lelkigondozói és szakmai háttértámogatást nyújtó országos hálózatot építünk ki a lelkészek és a gyülekezetek egészségének támogatására.
5. Tudatosítjuk az Isten országa értékrendje megélésének fontosságát: a társadalom átalakulásából és értékrendjének változásából fakadó kihívásokra keresztyén válaszokat kínálunk fel.
6. Megvizsgáljuk az új infokommunikációs eszközök alkalmazási lehetőségeit, újratervezzük és megújítjuk a kommunikációnkat a társadalom elérése érdekében.
7. Kidolgozzuk az MRE – missziói elhívását támogató, közegyházi működését hatékonnyá tévő – szerkezeti megújításának alternatív koncepcióit.
8. Az őszinteséget, az átláthatóságot, a nagyobb bizalmat és az egymás iránti felelősség aktívabb vállalását támogató rendszert hozunk létre egyházunk közösségében.

1.4 A célok egymásra épülése és fogalomtisztázás

A feladat kidolgozása során egyértelműen kirajzolódott a célok egymással való összefüggése, fontossági sorrendjük és kapcsolatuk. Az EJB által megfogalmazott teológiai alapvetés és az azt összegző küldetésnyilatkozat alapján legfőbb célként jelenik meg a gyülekezetek missziói identitásának erősítése, amelyhez mint egy rendezőelvhez igazodik az egyház szervezetének, gazdálkodásának és fő tevékenységeinek reformja. A fő cél megvalósítását segíti elő a lelkészek és a gyülekezetek spirituális, lelkigondozói és szakmai háttértámogatásának kiépítése, a missziói szempontok kidolgozása és érvényesítése a gyermekek és fiatalok felé nyíló szolgálatban, valamint az intézményeink református missziói identitásának erősítése. Az így felálló célrendszert hivatott támogatni a megújuló egyházi kommunikáció.

A missziói és gyülekezeti elvet, *„a gyülekezettudatos egyház és az egyháztudatos gyülekezet”* gondolatát követő célrendszer egymásra épülését az 1. ábra mutatja be részletesen.

1. ábra: A célok egymásra épülése

Küldetés: A működést nagyon hosszú távra előrevetítő, bibliailag megalapozott, közösen meghatározott, az egyediséget hordozó legátfogóbb célok. Világos, körülhatárolt arculat, amely indirekt módon definiálja az illetékességi határokat is.

Jövőkép: A jövőről a szervezeten belül közösen meghatározott elképzelés, amely a küldetésből és az annak betöltését segítő vagy gátló tényezőkből együttesen adódik. Öt-húsz év távlatú. Bibliailag inspirált, egyúttal a tagokat motiváló. (6.)

Cél: A küldetés betöltésének, a jövőkép elérésének része. Jól definiálható: kritériuma és határideje van. (7.)

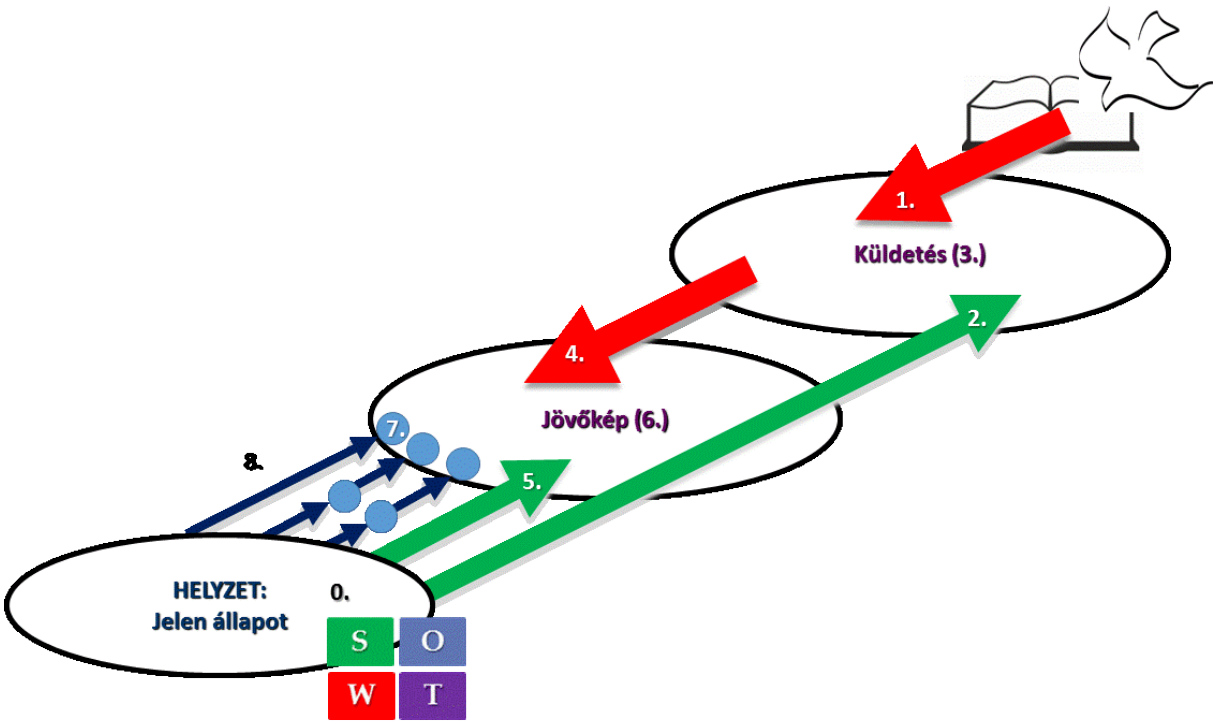
Stratégiai cél: Világos irányt mutat, reális, és közép- vagy rövid távon a kimenetre, az eredményre fókuszál. Minden szervezetnek, illetve minden szervezeti egységnek vagy szintnek, ahol megfogalmaznak stratégiai célokat, egyedi, magára vonatkozó stratégiai céljai vannak, amelyeknek természetesen összehangolt rendszert kell alkotniuk a szervezet részeiben és annak célrendszerében is.

Feladatok: Úgy kapcsolódnak a stratégiai célokhoz, mint a stratégiai célok a jövőképhez, a jövőkép pedig a küldetéshez. Egy szervezetnek több stratégiai célja is lehet, és mindegyikhez több feladat is kapcsolódhat. A jól megfogalmazott feladatok jellemzői: konkrétak, reálisak, határidősek, helytállóak, mérhetőek, felelősökhöz és szükséges erőforrásokhoz kapcsolódnak. A feladatok egymásra épülve, egy-egy cselekvési sort (8.) alkotva, a stratégiai célok elérését szolgálják.

Célrendszer: Különböző szintű célok egymáshoz való kapcsolódása. Alapvető elemeinek azonosítására többféle változat létezik. A legáltalánosabban alkalmazott részei az elvontságuk és időbeli érvényességük sorrendjében a következő: küldetés (3.), jövőkép (6.), stratégiai célok (7.), feladatok (8.). Ezek a célok fordított sorrendben egymásra épülnek: A feladatok megvalósítása eredményezi a stratégiai célok elérését, a stratégiai célok elérése vezet a jövőkép betöltéséhez, a jövőkép mint elvontabb, középtávú cél irányában való haladás pedig a küldetés betöltésének még belátható része.

Cselekvési terv: A cél elérését, a stratégia megvalósítását szolgáló, egymásra épülő lépésekből álló tevékenységi sor (8.). Része a cél, annak elérési kritériuma (amely alapján megállapítható, hogy elértük-e) és határideje, valamint a megvalósítás lépései, a lépések felelősei, az azokban közreműködők személye, a lépések részhatárideje és ellenőrzése.

A célrendszer elemeinek viszonyait szemlélteti az alábbi ábra, amelyen az eligazodást a fenti fogalmak leírásában jelzett számok segítik.

2. ábra: A célrendszer elemeinek viszonya

2 MISSZIÓI EGYHÁZ – TEOLÓGIAI ALAPVETÉS

„Az egyház létének és küldetésének alapja, hogy megjelent Isten üdvözítő akarata Krisztusban. Az egyház tehát Isten missziójának részese és eszköze. Az egyház közössége arra hívatott, hogy Isten országának jele, előíze és munkálója legyen a világban azáltal, hogy gyülekezeteinek, egyháztagjainak tanúságtételén keresztül Krisztus evangéliumát hirdeti a világnak szóban és tettben. Az egyházszervezet, a gyülekezetek közösségének keretet adó struktúra, eszköze és hordozója kell legyen az evangélium értéket, identitást és közösséget teremtő közvetítésének (kommunikációjának).”[6]

Ahhoz, hogy az evangélium és a világ között missziói találkozás jöjjön létre, az egyháznak fel kell ismernie missziói küldetését, meg kell vizsgálnia azt a társadalmi kontextust, ahová küldetett, és mindezek fényében az evangélium valóságát kell megtestesítenie szóban és tettben történő bizonyságtételével.[7]

2.1 A missziói egyház[8] természete

Az Újszövetség szerint Isten egyházát meghatározza Isten cselekvése, kiválasztó, elhívó munkája a Krisztusban, valamint az a konkrét hely, ahol Istennek ez a munkája végbemegy. A missziói egyház mindkét meghatározottságot komolyan veszi. Úgy tekint magára, mint *Isten* által egybegyűjtött és megtartott közösség, amely abban a *világban,* sőt azért a világért *küldetett el,* ahol él. A továbbiakban e két meghatározó valóságot vizsgáljuk az egyház szemszögéből.

I. Az egyház kapcsolata a Szentháromság Istennel lényege szerint missziói

Missio Dei

„Amint az Atya elküldött engem, én is úgy küldelek el titeket” (Jn 20,21) – szólítja meg a feltámadt Jézus a tanítványokat az első húsvét napján. A tanítványok közösségének, azaz az egyháznak az a feladata, hogy a Szentlélek által felhatalmazva és felkészítve Jézus misszióját folytassa. Az egyház titkát a Heidelbergi Káté úgy fogalmazza meg, hogy *„Isten Fia a világ*

[6] Az EJB által megfogalmazott egyházkép. Részlet az EJB 2012. novemberi előterjesztéséből (ZS-232/2012.11.16.).

[7] A továbbiakban Lesslie Newbigin missziói ekkléziológiája mentén vázoljuk fel az EJB által megfogalmazott missziói egyházképet. A Skóciában született Lesslie Newbigin munkássága meghatározó abban, ahogy a nyugati világ egyházai a 20. század második felétől missziói eszmélődésen mentek át. Newbigin élete jelentős részét Indiában töltötte misszionáriusként. Amikor a hetvenes években visszatért Nagy-Britanniába a vallásilag plurális Indiából, szembesült az egyházak missziói krízisével, azzal a tehetetlenséggel, amely az egyházakat jellemezte a szekularizált társadalomban. Newbigin olyan országot hagyott maga mögött 1936-ban, amelyben a keresztyénség meghatározó volt, és olyan világba tért vissza negyven évvel később, amely vallásában, kultúrájában pluralistává lett, és ahol a keresztyénség korábbi központi befolyását elvesztette. Newbigin arra mutatott rá, hogy a Corpus Christianumban, azaz az állam és egyház egyesülése révén létrejött keresztyén birodalomban az egyháznak nem volt missziója saját kultúrája irányában. A Nagy Konstantin-i egyház misszió nélküli egyház volt. Mivel a keresztyén államon belül mindenki az egyházhoz tartozott, a missziónak csak a birodalom határain túl volt érvényessége. Ebben az értelemben a reformáció sem hozott (hozhatott) újat, hiszen a társadalom alapvetően keresztyén volta nem kérdőjeleződött meg – ezt majd csak a modernista szekularizáció indítja el. Ennek következtében a nyugati egyház saját kultúrájára nem tekintett missziói szemmel, elveszítette misszióját saját kultúrája irányában, és képtelenné vált annak missziói megszólítására az evangéliummal.

[8] A missziói egyház alatt az egy, szent, egyetemes és apostoli anyaszentegyházat értjük, annak missziói dimenzióját hangsúlyozva. Az egyes fogalmak magyarázatát a fogalomtár tartalmazza.

kezdetétől a világ végezetéig az egész emberi nemzetségből Szentlelke és igéje által az igaz hitben megegyező, örök életre kiválasztott gyülekezetet gyűjt magának". Ez Isten munkájára teszi a hangsúlyt (az emberi cselekedetet megelőzően) hasonlóan ahhoz, mint amikor azt mondjuk, hogy az egyház Isten missziójának (missio Dei) a részese. Küldetése tehát nem a sajátja, hanem elsősorban Istené. Ő a misszionárius Isten, aki elküldi a Fiút, majd az Atya és a Fiú elküldi a Szentlelket, hogy mindazok, akik Úrnak vallják Jézus Krisztust, részt vegyenek ebben a küldetésben.

Mindebből az következik, hogy az egyház lényegében, létében küldött, azaz missziói. Egész léte, természete a Szentháromság Isten elhívásában, majd elküldésében, missziójában gyökerezik. A misszió tehát nem pusztán az egyház egyik aktivitása, nem egy funkciója, hanem a Szentháromság Istentől fakadó lényegi meghatározottsága. Annyira, hogy azt kell mondanunk, ha az egyház nem missziói, lényegétől idegenedett el. Mindez azt jelenti számunkra, hogy az egyház egész életét ennek a missziói létnek a fényében kell vizsgálnunk. Nem minden misszió, ami az egyházban történik, de mindent e *missziói dimenzió* fényében kell látnunk. Egy képpel élve: az a feladatunk, hogy mindent, ami az egyház életében zajlik, egy új szemüvegen keresztül lássunk. Ez a szemüveg pedig nem más, mint az egyház alapvetően missziói természete.

Az egyház és Isten országa
Jézus Krisztus evangéliuma, hogy Isten uralkodik. Isten országát hirdette meg szavaival és tetteivel, és ugyanezt az evangéliumot bízta az egyházra. Isten országának valósága a Szentírás nagy történetében bontakozik ki előttünk, és ebben a történetben tárul fel előttünk az egyház küldetése is. A teremtő Isten nem hagyja magára a bűneset után a világot, hanem elkezdi annak helyreállítását, uralmának kiterjesztését a megváltás munkálása által. A megváltásnak ez a története az Ószövetségben a Messiásra mutat, akiben Isten uralma elérkezik. A próféták előretekintenek arra a napra, amikor a Messiás király uralma alatt Isten újjáteremti a világot. Amikor azonban eljön a Messiás, a názáreti Jézus, és meghirdeti Isten uralmát – demonstrálva az új élet erőit – mégsem teljesedik be Isten országa. A megváltás nagy munkáját elvégezvén a megfeszített és feltámadt Úr az egyházra bízza, hogy – a Lélek erejében – bizonyságot tegyen Isten országáról, amíg az egy napon be nem teljesedik. Az egyház tehát, Isten országának a tekintetében, a *már itt*, és a *még nem* feszültségében él. Hisszük, hogy Isten országa a maga valóságában már itt jelen van – ezt hirdette meg és tanította Jézus. Másrészt tudjuk, hogy megváltásunk nem teljes, a bűn, a gonoszság és a halál jelen van a világban, és ezért előretekintve várjuk azt a napot, amikor Isten mindeneket újjá tesz. Ebben a köztes időben Isten Igéje és Szentlelke által elhív a magáénak. Hangsúlyozzuk – és tesszük ezt a kiválasztás tanának összefüggésében –, hogy nem részesedhetünk úgy az evangélium áldásaiban, hogy ne részesednénk annak missziójában. Nem élvezhetjük úgy az isteni kegyelem és kiválasztás ajándékait, hogy ne vennénk magunkra az ebből fakadó missziói felelősséget. Az egyház felelőssége, hogy mint Isten választott népe, Isten országának tanúja legyen addig a napig, amíg az be nem teljesedik.

Hogyan írhatjuk körül Isten országa és az egyház kapcsolatát, amely az egyház missziója szempontjából lényeges kérdés? Két veszély fenyegeti Isten mindenkori népét. Az első, amikor az egyházat elválasztjuk Isten országától. Ebben az esetben az egyház missziója programok szervezésévé vagy ideológiává süllyed. *„Absztrakt kifejezések lépnek Isten országa bibliai nyelvezetének helyébe, mint társadalmi haladás és civilizáció a korai huszadik században, vagy*

felszabadulás, igazságosság, szabadság és béke a század második felében."[9] A másik veszély, ha Isten országát azonosítjuk az egyházzal. Ebben az esetben Isten országa missziójáról redukáljuk az egyház növekedésére, virágzására. Az egyház minden ereje önmaga jólétére irányul. E két véglet között meg kell találni az egyház és Isten országa kapcsolatának biblikus formáját, amelynek szíve, hogy a Szentlélek adatik az egyháznak. A Lélek által tapasztalja az egyház Isten uralmának valóságát úgy, mint amit részben átél, részben pedig aminek beteljesedésére még vár.

Három kifejezéssel járhatjuk körbe e kapcsolatot: az egyház Isten országának előíze, eszköze és jele. Amint a Lélek Isten országának záloga és zsengéje az egyház közösségében, hasonlóan az ő jelenléte és munkája teszi Jézus közösségét Isten országa előízévé. A Szentlélek által egy új valóság jelenik meg Isten népében, az eljövendő világ ajándéka, és ez a misszió sarkalatos pontja. Az üdvösség valóságosan kóstolható az egyház közösségében, az Isten országának igazsága, szépsége, szabadsága, öröme, békessége – ha töredékesen is, de – megjelenik, és megtapasztalhatóvá lesz a Lélek munkája által. Ez a tapasztalat pedig előremutat arra a napra, amikor Isten uralma teljessé lesz, amikor mindaz, amit most rész szerint látunk, a maga dicsőségében jelenik meg. Másodszor az egyház Isten országának az eszköze. A Lélek felhatalmazása által Isten országának erői elérhetőek számára, hogy igazsággal és szeretettel, ítélettel és irgalommal szolgálja a világot, amelybe küldetett. Harmadszor, az egyház arra hívatott, hogy mintegy jelként rámutasson Isten országára. Ahol Isten országának erői jelen vannak, az emberek kérdéseket fogalmaznak meg; a kérdésekre az egyháznak az evangéliummal kell válaszolnia. Szavai, élete, szolgálata mind Isten országára mutatnak, mint ami a történelem célja.

II. Az egyház kapcsolata a világgal

Az egyház missziói természetének másik oldala a világgal való kapcsolata. Az egyház Isten egyháza, de mindig konkrét helyen, konkrét kultúrában, társadalomban jelenik meg (természetesen nem tagadva ezzel az egyház egyetemes voltát). Az EJB munkája során hangsúlyoztuk, hogy az egyház gyülekezeteiben él, és ezeknek a gyülekezeteknek egy konkrét településen kell megélniük missziói küldetésüket. Ha az egyház Isten missziójának részese, és ha Isten missziója az, hogy Jézus Krisztusban az egész teremtett világot újjáteremti, világos, hogy az egyház nem önmagáért, önmaga fenntartásáért van. Isten missziójának horizontja az egész teremtett világ, és ezért az egyház csak akkor lehet hűséges elhívásához, ha komolyan veszi azt a helyet (szűkebb vagy tágabb kontextust), ahová küldetett. Az egyház életének, szolgálatának túl kell mutatnia önmagán.

Az egyház és a világ (kultúra) kapcsolatát krisztológiai úton közelítjük meg. Jézus Krisztus világgal való kapcsolatának kell alakítania az egyház viszonyát a helyhez, ahová küldetett. Ennek három dimenziója van előttünk. Az első, hogy Krisztus úgy viszonyult a világhoz, mint annak teremtője és fenntartója. Ebből az következik, hogy az egyháznak szeretni és ápolni kell minden helyen azt, ami Isten teremtői jóságából fakad. Minden kultúrában vannak olyan elemek, amelyek a teremtő Isten jóságát és gazdagságát hordozzák. Másodszor Krisztus az, akiben minden dolog megbékél és beteljesedik, Isten őbenne foglal egybe mindent. Ezért az egyház arra hívatott, hogy jele és hű képe legyen az igazi célnak, amiért az a hely létezik. Végül

[9] Michael Goheen: As The Father Has Sent Me, I Am Sending You. In: J. E. Lesslie Newbigin's Missionary Ecclesiology, Mission. Zoetermeer Boekencentrum B.V., 2000, 175.

Krisztus az, aki azért a helyért meghalt és feltámadt. A megváltásban Krisztus azonosult a teremtett világgal, amelyet szeretett; ugyanakkor elutasította a bűnt, amely megrontotta a világot. Ezért a kereszt úgy áll előttünk, mint ami egyszerre az üdvössége és ítélete minden helynek. Az egyház, miközben a kultúra egyes részeit megerősíti, azonosul vele, annak bűn által eltorzult dimenzióit, bálványait elutasítja.

Ahhoz, hogy létrejöjjön az evangélium és a kultúra találkozása azáltal, hogy az egyház hűséges mind Istenhez, mind a világhoz, amelybe küldetett, két veszélyt kell elkerülnie. Az egyház irreleváns marad egy helyen, amennyiben teológiája, szervezeti felépítése, istentisztelete, vezetési stílusa más helyről, idegen kultúrából való. Hasonló történik akkor is, amikor az egyház formái egy régi kor maradványai. Az egyház nem tud egy konkrét helyért való egyház lenni, amennyiben idegen testként jelenik meg, ha nem él azért a helyért. A másik veszély a kritika nélküli alkalmazkodás a kultúrához, amikor – az Isten iránti hűség feladásának árán – a szinkretizmus, a világhoz való alkalmazkodás veszélye fenyegeti. Ebben az esetben az egyház a kultúrát bálványozza, kritika nélkül használja, miközben képtelen az evangéliumról tanúságot tenni. Nyilvánvaló, hogy e két veszélytől való távolságtartás folyamatos feladatot jelent Isten népe számára. A missziói egyház az evangélium/Isten Igéje, és a kultúra/kontextus összefüggésében él. Valójában folyamatos, hármas dialógusban találja meg a helyét, amelynek során először az egyházat éri el Isten Igéje, hogy megszólítsa, reformálja, megújítsa. Ennek alapján az egyház átgondolja életét, szolgálatát, struktúráit (megtér), és úgy formálódik, hogy alkalmas lesz arra, hogy azon a helyen, ahová küldetett, Isten országának hiteles tanúja legyen. Ekkor történik meg az, amit az Érintés című munkafüzetben így olvasunk: *„Missziói találkozás akkor jön létre, amikor az egyház az evangélium átfogó követeléseit alternatív életformaként testesíti meg abban a kultúrában, ahová Isten helyezte. Ezáltal az adott kultúra alapvető feltevéseit éri kihívás."* Így lesz az egyház (a helyi gyülekezet) azon emberek közössége, akik az evangéliumot hiszik és az evangélium szerint élnek. Az egyház így testesíti meg az evangéliumot egy adott helyen.

2.2 A missziói egyház élete

Mi fakad abból az egyház látható életére nézve, hogy lényege szerint missziói? Röviden beszélünk először az egyház belső életéről, azaz intézményi voltáról; majd rátekintünk élete külső oldalára, a világban való missziójára.

I. A missziói egyház, mint intézmény
A missziói egyház struktúráit, a missziói gyülekezet vezetését, valamint az istentiszteletet tárgyaljuk e helyen. Mindezeket akkor látjuk megfelelő módon, ha Isten missziójának a kontextusába helyezzük. Ez azt jelenti, hogy az egyházi struktúráknak, a vezetésnek és az istentiszteletnek Krisztust kell közvetíteniük a világban, ezért ennek a missziói elhívásnak a fényében szükséges az egyháznak újra és újra saját belső életére reflektálni.

Struktúra
A Corpus Christianum egyháza a maga intézményes formáiban nem az egyház missziói természetének fényében formálódott. Egy statikus, vallási értelemben homogén társadalomban az egyház alapvető struktúrája az államhatalommal is megerősített, merev parókiális rendszer

volt. A parókiális egység, amely középpontjában mind földrajzi, mind társadalmi értelemben a templom állt, visszatükrözte az egyháznak a társadalomban elfoglalt központi helyzetét. Ez a monopolhelyzet gyengítette misszióját. A középpontban álló templom látható jelként is kifejezte az isteni hívást: jöjjetek! Ugyanakkor ez az intézményi hozzáállás nem tudott teret adni az egyház missziói természetének, amelyet így fogalmazhatunk meg: menjetek! Az egyházi, gyülekezeti struktúrák a fenntartásra irányultak, de nem szolgálták a missziót. A parókiális rendszer olyan társadalmi helyzetet feltételezett, amelyben a családi, gazdasági, politikai, társadalmi élet konkrét, látható helyen sűrűsödött össze. A szekuláris társadalomban azonban mindezek nem egy földrajzi helyhez, nem egy közösséghez kapcsolódnak. A mai társadalomban más és más helyen zajlik a családi, a gazdasági, a politikai, a szabadidőre vonatkozó élet, nem pusztán földrajzi, de közösségi értelemben is. Minden ember több világnak is részese. A kizárólag földrajzilag szerveződő parókiális rendszer ebben a világban önmagában nem alkalmas a társadalom egészét megszólítani az evangéliummal. Az egyháznak – struktúrái, szerveződése átgondolásával – figyelemmel kell lennie a megváltozott helyzetre.

A strukturális megújulás kritériuma az egyház missziói természetéhez való hűség, valamint az adott kontextusban való relevancia. Ezt a változást nem a társadalmi változáshoz való igazodás kényszerének, hanem az evangélium közvetítése szándékának kell irányítania. A cél, hogy adott helyen minél hűségesebben testesítse meg az egyház az evangélium valóságát a maga struktúráiban is.

A missziói gyülekezet vezetése
Az egyház missziói lényege és missziói identitása abban a gyülekezetben jelenik meg, amelyben testet ölt az evangélium. E gyülekezetek kiformálódásához pedig elengedhetetlen az a vezetés, amelyet az egyház missziói természete határoz meg. Ennek a vezetésnek négy dimenzióját mutatjuk be: látás, feladat, spiritualitás, teológiai képzés.

A teológiai-missziói látás, amelyért elsősorban a lelkipásztor a felelős, meghatározza vezetői céljait, irányítja cselekvését, és őt minden körülmény között motiválja. *„A lelkészeknek az a feladatuk, hogy az egész gyülekezetet vezessék a teljes helyi közösség felé irányuló misszióban; hogy a közélet minden aspektusa és az emberek magánélete fölött is Isten uralmát hirdessék.”*[10] Ez a vezetői látás először is nyíltan missziói, szemben azzal a paradigmával, amelynek célja csak az egyház fenntartása. Másodszor – Isten országa természetével összhangban – ez a látás holisztikus, eltérően azoktól a vezetői modellektől, amelyek kizárólag a keresztyén szolgálat lelki és egyéni dimenzióira fókuszálnak. Hangsúlyozzuk, hogy a missziói egyház az evangélium igényét a teljes nyilvános életre (közéletre) vonatkoztatja. Harmadszor, ez a látás túlmutat a gyülekezet életén, jólétén, virágzásán. A missziói vezetés feladata, hogy a gyülekezet minden tagja megélje missziói küldetését a társadalomban.

Ez vezet tovább a missziói vezetés feladatához, amely nem más, mint a gyülekezet tagjainak felkészítése arra, hogy Isten missziójában részt vegyenek. Nem lelkipásztorok, nem pusztán egyének, hanem missziói közösségek (gyülekezetek) szükségesek ahhoz, hogy tanúságot tegyünk Isten országáról. Ezért a lelkészek feladata, hogy *„a gyülekezet minden tagját felkészítsék e misszióban való különböző szerepeik felismerésére, és azok betöltésére mindennapi feladataik hűséges végzése által. Továbbá hozzátartozik az is, hogy a gyülekezet*

[10] Newbigin: Evangélium a pluralista társadalomban, Harmat Kiadó, 277–278.

tagjait felkészítsék Jézus aktív követésére a kereszten lefegyverzett fejedelemségek és hatalmasságok ellen viselt harcban. S nem utolsósorban, hogy erősítsék őket e harc árának elfogadásában"[11]. Amíg a Corpus Christianumban a lelkipásztor elsődleges feladata a meglévő gyülekezetek tagjainak pásztorolása volt igehirdetés, tanítás és személyes lelkigondozás által, addig a missziói egyházban mindezek a tevékenységek missziói dimenziót öltenek, és a lelkipásztor missziói vezetőként készíti fel a gyülekezetet a világgal való missziói találkozásra, amely komoly harc Isten országának az oldalán.

A missziói vezetés lehetetlen elkötelezett és megújuló lelkiség nélkül. Az Istennel való kapcsolat ápolása, a Lélek jelenlétének gyakorlása és vezetésének felismerése elengedhetetlen ahhoz, hogy a lelkész Jézus útján vezesse a gyülekezetet a misszióba, amely nem történik konfrontáció és áldozat nélkül. *„Az, ahogyan a lelkész a gyülekezetét vezeti a világ felé irányuló misszióban, elsősorban és legfőbbképpen saját tanítványságának a területén zajlik, az imádság és a mindennapos odaszentelődés területén, amely rejtve van a világ szeme elől – mégis ez az a hely, ahol a legfontosabb csaták győzelemmel vagy vereséggel végződnek."*[12] Amikor a missziói találkozás megtörténik, az evangélium kihívást intéz a társadalom bálványai, fejedelemségek és hatalmasságok ellen, amelyek fogságban tartják az embereket. Ez az összeütközés csak akkor elhordozható és megnyerhető, ha a lelkipásztor Isten Igéjének és az imádságnak az embere, valamint ugyanerre tanítja a gyülekezetet is.

A missziói vezetés itt ismertetett képének hatással kell lennie a teológiai oktatásra is, hiszen a nyugati teológiai oktatás mind tartalmában, mind módszerében az intézményes egyház fenntartására képzett személyeket. A missziói egyházban olyan teológiai képzésre van szükség, amely a fent ismertetett missziói látást és missziói identitást teológiailag megalapozott módon átadja a hallgatóknak; továbbá, amely felkészíti őket mások felkészítésének feladatára; végül, amely komolyan elmélyíti az egyéni és közösségi lelkiség megélését, tovább vezetve a tanítványság útján.

Istentisztelet

Amennyiben az evangélium az egyházban ölt testet, és így lesz megismerhetővé, megtapasztalható a világ számára az istentisztelet feladata, hogy ezt a gyülekezetet táplálja, formálja, készítse erre a missziói elhívásra. A missziói gyülekezet életének középpontja az istentisztelet, hiszen minden cselekvése innen indul ki és ide tér vissza, Jézus Krisztus jelenlétének ünneplésébe, a vele való közösség megélésébe. Az egyház, amely hét közben szétszóratásban tölti be misszióját, az istentiszteleten visszalép a világból, hogy közösséget gyakoroljon, megújuljon, felfrissüljön, erőt kapjon. Istentisztelet és misszió elválaszthatatlanok egymástól. A gyülekezet elsősorban Isten magasztalásának a közössége, és ennek minősített helye és ideje az istentisztelet, amikor a gyülekezet Istent együtt magasztalja az Ige hirdetésében, a sákramentumokkal való élésben és az imádságban. Fontos szem előtt tartani és erősíteni ezek missziói dimenzióját.

Az egyházat Isten Igéje teremti és Isten Igéje által újítja meg folyamatosan. Ez az Ige adatik a Szentírás magyarázatában és a sákramentumokban; a Lélek jelenlétében így közvetíti Krisztust az igehirdetés, a keresztség és az úrvacsora. Amikor az igehirdetés doktrinális instrukcióvá vagy éppen morális buzdítássá lesz, akkor már nem az evangélium áll a középpontban. Hasonlóan az

[11] Newbigin: Evangélium a pluralista társadalomban, Harmat Kiadó, 278.
[12] Newbigin: Evangélium a pluralista társadalomban, Harmat Kiadó, 280.

egyházi tradícióval sem azonos az evangélium, ezért – miközben a hagyományok önmagukban jók – mégis az evangélium útjába állhatnak, amennyiben túlzottan büszkévé tesznek egy közösséget, vagy pedig megkövesednek és kiüresedett formává lesznek.

A sákramentumokkal kapcsolatban a missziói egyházban fontos azok (és így az evangélium) eszkatológiai és missziói vonatkozásának hangsúlyozása. Ennek alapján a keresztség, amely által Krisztus Jézusba betagoltatunk, betagol az ő missziójába is, részévé tesz annak a közösségnek, az egyháznak, amely Isten országának jele, előíze és eszköze. Hasonlóan az úrvacsora sem kizárólag azt hordozza, hogy Krisztus folyamatosan táplál bennünket az üdvösségre, amit mi passzív módon elfogadunk, hanem azt is, hogy általa részesei vagyunk Isten országa eszkatológikus valóságának, és megújít az arról való tanúságtételre. A sákramentumokat a missziói egyház nem kiszolgáltatja a (különben) passzív egyháztagoknak, hanem úgy tekinti, mint amelyek az istentisztelet keretében annak eszközei, ahogy Krisztus nemcsak az evangélium áldásaiban, hanem az evangélium missziójában is részesíti az egész közösséget.

II. A missziói egyház feladata a világban

A missziói egyház végső látomása nem önmaga jóléte, hanem az egész emberiség, sőt a teremtett világ megújulása, hiszen ez Isten Krisztusban történt megváltásának horizontja. Az egyház tehát Krisztus és a világ üdvössége között áll, elhívva arra, hogy az evangéliumot közvetítse a világnak. Éppen ezért végezetül ezt az elhívást vizsgáljuk az evangélizáció, az egyház társadalmi szolgálata és a keresztyén ember missziói jelenléte összefüggésében.

Evangélizáció

Az evangélizáció Jézus Krisztus evangéliumának szavakkal való hirdetése azzal a céllal, hogy akik hallgatói az evangéliumnak, megtérjenek, megkeresztelkedjenek, és Isten egyháza tagjaivá legyenek. Az evangélium e szóbeli hirdetésének elengedhetetlen voltát hangsúlyozni kell, hiszen az egyházat újra és újra fenyegeti a veszély, hogy csak a keresztyén jelenléttel, a keresztyén értékek megélésével szándékozzon tanúnak lenni. Ugyanakkor az is világos, hogy a ridegen, dogmaszerűen felmondott evangéliumi tan önmagában nem hiteles meghirdetése Jézus Krisztusnak.

A szavak és/vagy tettek dichotómiát segít meghaladni, ha az evangéliumot nem engedjük különválni Isten országának valóságától. Az evangéliumok szerint Jézus Krisztus örömhíre nem más, mint hogy Isten uralkodik. Jézus Krisztus testtélétele, tanítása, kereszthalála, feltámadása, uralkodása, majd ítéletre való eljövetele Isten országának az összefüggésében értelmezhető. Amennyiben az evangélizáció nyelvezetében, tartalmában újra megjelenik Isten országának valósága, annak holisztikus és eszkatológikus dimenziójával, az evangélizáció meghaladja a szokásos dichotómiákat, és az individuálissá, személyessé és kizárólag túlvilágivá lett üdvösség visszanyeri biblikus, részben e világi és közösségi dimenzióit.

Az evangélizációt nem lehet elválasztani az igazságosság és irgalom cselekedeteitől, ahogy az utóbbiakat sem a Jézus Krisztusról és az ő országáról szóló tanúságtételtől. A szó tett nélkül értelmetlen, üres; a cselekedetek magyarázat nélkül nem mutatnak rá Isten országának valóságára. A központi valóság nem a szó és nem a tett, hanem annak a közösségnek a teljes élete, amely a Szentlélek által Krisztust testesíti meg a világban. E közösségnek élete (mind közösségileg, mind egyénileg) tetteivel kell rámutatnia Isten országának valóságára. E tettek

kérdésre indítják a kívülállókat. Erre a kérdésre válaszul, mintegy magyarázatul hirdeti Isten népe az evangéliumot.

Az egyház társadalmi szolgálata
Az előzőekben írtak folytatásaként tekintünk az egyház társadalmi szolgálatára. Nevezzük néven azt a megosztottságot, amely az evangelikál és az ökumenikus keresztyénség között fennáll(t). Az evangelikál típusú keresztyénség az üdvösséget hajlamos kizárólag a jövőbe helyezni és a személyes dimenzióját hangsúlyozza, míg az ökumenikus irány az üdvösség e világi, közösségi oldalára helyezi a hangsúlyt. Az üdvösség azonban a bibliai kijelentés szerint egyaránt jelenvalóság és jövőbeli reménység, egyaránt személyes közösség Istennel és megújult társadalmi, gazdasági, politikai élet. Mindkét hangsúly egyoldalú önmagában; az első személyes, lelki megnyugvásra, a másik pusztán társadalmi programokra redukálja az evangéliumot és az egyház szolgálatát.

Az üdvösség Istennek az egész teremtettséget átfogó, mindent helyreállító ajándéka. A bibliai eszkatológikus látomás mindenek megújulásáról szól. Jézus Krisztus visszatérésével újjáteremti, átformálja a világot, és nem menekülést készít abból. Ebben látnunk kell mind a folyamatosság, mind az egészen új elérkezésének jelenlétét. Az üdvösség bizonyos értelemben a fennállók folytatása, kiteljesedése, hiszen a teremtés helyreállítása. Ugyanakkor valami teljesen új is, hiszen a bűn megrontotta a teremtett világot, amely megérett a halálra és ítéletre. E kettő úgy viszonyul egymáshoz, mint a földbe vetett mag, amely elhal, de amelyből új élet támad; olyan ez, mint amikor gyermek születik a világra: az élet a fájdalomból fakad. Az evangelikál és ökumenikus megosztottságot akkor haladja meg az egyház, ha az üdvösség túlvilági, személyes és e világi, átfogó (holisztikus) dimenzióit az előző bibliai képek szellemében tartja együtt.

Mindezek fényében tekinthetünk rá az egyház társadalmi szolgálatának természetére: hogyan helyezzük azt el a történelem menetében? Amennyiben Isten országát azonosítjuk a történelem menetével, az egyház társadalmi szolgálata a mindenkori politikai, társadalmi programok kiszolgálása lesz. Amennyiben Isten országát a történelem menetétől teljesen függetlenek látjuk, az egyházat az önző befelé fordulás veszélye fenyegeti. Newbigin e két véglet között három dolgot tart fontosnak az egyház társadalmi szolgálatával kapcsolatosan. Az első, hogy ez a szolgálat elsősorban jele Isten országa jelenlétének és erejének. Olyan cselekedet, amely tanúságot tesz arról, hogy Isten Krisztusban uralkodik. Másodszor a társadalmi szolgálat is a megtérésre irányul. Nem abban az értelemben, hogy csali lenne, amely alapján majd elfogadják az evangélium hirdetését, hiszen minden cselekvésnek igaz szeretetből és együttérzésből kell fakadnia. De amint fent láttuk, a cselekedetek nem nélkülözhetik az evangélium meghirdetését. Harmadszor ez a szolgálat a só, azaz a visszatartó erő szerepét is betölti a társadalomban. Hatása van, sőt még az igazságosság győzelmeit is megláthatjuk egy-egy alkalommal – de mindvégig tudnunk kell, hogy Isten országa igazságát annak teljességében e hiábavalóság alá vetett világban nem fogjuk meglátni, hiszen az Isten országa teljességében jő majd el.

Az igazságosság és irgalmasság cselekedeteinek kapcsolódniuk kell a helyi gyülekezethez. Gyakran látjuk, hogy a társadalmi szolgálat intézményei elszakadnak a helyi, Istent magasztaló gyülekezetektől, és ez mind a gyülekezetek, mind ezen intézmények számára káros. A gyülekezetek így könnyen elveszítik missziói önazonosságukat, hiszen ha a világ cselekedetekkel való szolgálata tőlük függetlenül, mintegy a fejük felett zajlik, akkor könnyen olyan közösséggé válnak, amelyik csak önmagáért él. Ebben a szétszakított helyzetben a

gyülekezetek feladata csak annyi, hogy a tőlük független vagy távoli egyházi szolgálat munkáját nyilatkozatokkal vagy anyagiakban támogassák. Hasonlóan a társadalmi szolgálat intézményei is kárt vallanak, hiszen ha munkájuk nem Istent magasztaló közösségből fakad, akkor annak igaz természete elhomályosul. Az evangéliumot megtestesítő közösség hiányában (távolságában) a társadalmi szolgálat könnyen elveszíti az evangéliumról tanúságot tevő dimenzióját, és lesz egy szociális program sok egyéb között.

A keresztyén ember missziói elhívása
A gyülekezeti tagok missziói elhívása az egyház társadalomban való szolgálatához tartozik. A 3.1.2 pont alatt beszéltünk arról, hogy a missziói gyülekezet tagjai Isten missziójában mindennapi cselekedeteik hűséges végzése által vesznek részt. Ennek elsődleges színtere hivatásuk világa, hiszen az evangélium a nyilvános vagy közéletre vonatkozó igényeit a gyülekezet tagjai által jeleníti meg a világban. Ez a misszió nem elsősorban evangélizáció, még csak nem is az evangélium etikai kategóriákban történő megélése – bár mindezek hozzátartoznak. Ennél azonban többről van szó, hiszen küldetésük nem más, mint hivatásuk konkrét területén úgy megélni Isten teremtői szándékát, hogy mindebben Jézus Krisztus hűséges szolgáinak bizonyulnak. A gyárakban, a gazdasági életben, a politikában és minden egyéb területen Isten népe ilyen módon tehet arról bizonyságot, hogy mindezen struktúráknak mi az Isten szerint való helye és célja.

Mindez pedig nem történik konfliktus, összeütközés nélkül, hiszen a világ struktúrái gyakran szemben állnak a teremtő és megváltó Isten szándékaival. Éppen ezért az evangéliumhoz való hűség gyakran vezet szenvedéshez, hiszen alapvető előfeltételezések kerülnek összeütközésbe. Ennél olcsóbban járható út a visszahúzódás vagy éppen a kritikátlan alkalmazkodás, amely viselkedésben éppen Isten országa közösségi és nyilvános igényét hagyjuk figyelmen kívül. De amennyiben az evangélium az egész, teljes életre való igénnyel lép fel, Isten népének újra és újra ki kell munkálnia a hiteles tanúbizonyság útját, amelynek gyakran ára van. Mindebben, amint korábban láttuk, felelőssége van az egyházi vezetésnek. Tovább segíti a gyülekezeti tagok missziói elhívásának a betöltését olyan egyházi struktúrák létrehozása (munkahelyi kiscsoportok, hasonló hivatásban élők közös teológiai reflexiója és imádsága stb.), amelyek útmutatást és támogatást biztosítanak ezen evangéliumi harcban. Itt kell újra megemlíteni a gyülekezeti közösség szerepét: az evangéliumért áldozatot akkor lehet hozni, ha tudjuk, nem állunk egyedül e küzdelmekben, hiszen vannak, akik imádságban, törődésben, ha szükséges, anyagi támogatásban mellettünk állnak.

2.3 A teológiai alapvetésben szereplő missziológiai alapfogalmak

Misszió: A missziológia megkülönbözteti a missziót (egyes számban) és a missziókat (többes számban). A misszió (missio Dei) a Szentháromság Isten missziója, Isten gyógyító, helyreállító, Krisztusban mindeneket magához vonzó munkája. Istennek ebbe a missziójába kapcsolódik be az egyház, és válik Isten missziójának eszközévé, amennyiben életét az evangéliumba vetett reménység és annak ereje, rendje határozza meg. Az egyház alaptevékenységeinek önmagukban is van missziói hatásuk: az Ige tiszta hirdetése, a sákramentumok kiszolgáltatása és az egyházfegyelem gyakorlása a Lélek által alternatív közösséggé formálja a gyülekezetet, ahol a *martyria, leitourgia, diakonia* és *koinonia* gyakorlása Istenre mutató jellé teszik azt. Ugyanakkor alternatív közösségi élete mellett szükséges, hogy az egyház végezze a missziók szolgálatát is, azokat a konkrét tevékenységeket az adott időben, a helyi adottságoknak megfelelően, amelyek által az egyház részt vesz Istennek a világot megbékéltető munkájában, az ő szeretetének: igazságának és kegyelmének szóban és tettekkel való meghirdetésében. (Ennek része az evangélizáció és a diakónia éppúgy, mint a szociális és társadalmi igazságosságért való küzdelem.)

Evangélizáció: A misszió egyik leglényegibb megnyilvánulása. Az evangélizáció a Krisztusban való üdvösség meghirdetése azoknak, akik nem hisznek benne, bűnbánatra és megtérésre hívás, a bűnök bocsánatának hirdetése, a hitetlenek meghívása, hogy váljanak Krisztus földi társaságának élő tagjaivá, és újítsák meg életüket a másoknak végzett szolgálatban a Szentlélek ereje által.[13]

Missziói gyülekezet: A missziói identitásból élő gyülekezet nem önmagáért él, hanem tudatosan bekapcsolódik Isten missziójába az adott helyen és időben, az adott kulturális kontextusban. Ez határozza meg istentiszteleteit, közösségi életét, gyülekezetvezetését, missziói stratégiáját, gyülekezeti szervezetét, alkalmait, költségvetését, a gyülekezeti tagok szolgálatra, missziói találkozásra való felkészítését és a társadalomban való jelenlétét. A missziói gyülekezet magát kiválasztott közösségként értelmezi, amely Isten országának jelenlétét megízlelve, annak rendje szerint szervezi az életét és válik ezáltal alternatív közösséggé, Isten országának jelévé. (Nem azonos a jelenleg használatos missziói egyházközség kifejezéssel.)

Corpus Christianum: A nyugati kulturális hagyomány, amely magát hivatalosan és formálisan is keresztyénként határozza meg. A keresztyén világban a keresztyén vallás előjogokat élvez, azt mindenki feltételezi és vallja, egyben kulturálisan egyeduralkodó és élvezi az állam támogatását.

[13] Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában, 9.

3 A JÖVŐKÉP MEGVALÓSÍTÁSA FELÉ

3.1 Szociológiai helyzetértékelés[14]

Az Egyházszociológiai Munkacsoport által 2014 márciusa és májusa között a lelkipásztorok körében végzett telefonos adatfelvétel elemzése során keletkezett eredmények rövid összefoglalójában a misszió témájához kapcsolódó legfontosabb megállapításokat közöljük.

Csökkenő részvételi adatok az MRE gyülekezeteiben

A missziói stratégia kidolgozásához hasznos keretként szolgál az MRE gyülekezeteiben tapasztalható létszám alakulásának és a kauzáliák, sákramentumok kiszolgáltatásában megfigyelhető változásoknak a tendenciája. Ezek a számok segítenek pontosabban meghatározni a népszámlálási adatokban megfigyelt csökkenés tényleges alakulását. Eredményeink alapján az elmúlt öt évről szóló (tehát a 2008–2013 közötti) gyülekezeti népmozgalmi adatok tanúsága szerint a választói névjegyzékben szereplők létszáma, a keresztelendők, konfirmálók, házasulandók és egyházi temetést kérők száma is kimutathatóan csökkent. Illusztrációként csak egyetlen adat álljon itt: 2008 és 2014 között 360-ról 328-ra csökkent a névjegyzékben szereplők átlagos száma. A létszámadatok mellett a sákramentumokat és kauzáliákat vizsgáló adatokkal kapcsolatban azt is ki kell emelni, hogy egyre több olyan gyülekezet működik, ahol a házasságkötés, keresztelő, konfirmáció alkalmai közül valamelyikre vagy ezek közül többre tavaly egyáltalán nem került sor.

A gyülekezetek helyzetének képét tovább árnyalja a lelkipásztorok által adott becslések összesítése az évközi istentiszteleteken való részvételről. Az adatok alapján két megállapítást lehet tenni. Egyrészt a válaszadók közül minden tizedik gyülekezet istentiszteletének látogatottsága kiemelkedő (150 fő feletti), míg a közösségek felében ez a szám nem haladja meg a 38 főt, amiből arra következtethetünk, hogy meglehetősen sok gyülekezet aktív létszáma és látogatottsága olyan alacsony, hogy szinten tartása is bizonytalanná válhat a közeljövőben. Másrészt az istentiszteleti résztvevők között felülreprezentáltak az idősebb korosztályhoz tartozók. Átlagosan nagyjából kétszer annyian tartoznak a hatvan év feletti, mint a harminc év alatti korosztályhoz. Így a gyülekezeteink korfája alapján várható lélekszámcsökkenés egyre gyorsabbá válik majd. Ezt bizonyították a lelkipásztorok által érzékelt tendenciák is: véleményük szerint a gyülekezetek 60%-ának viszonylagos stabilitása mellett 40% hosszabb távú megmaradása kisebb vagy nagyobb mértékben már jelenleg is fenyegetettnek mondható. Tovább rontja a képet, hogy az elkövetkezendő öt évben – a lelkipásztorok véleménye alapján – a gyülekezetek negyedében csökken tovább a létszám, 16%-ban még az egyházközség

[14] A szociológiai helyzetértékelés az Egyházszociológiai Munkacsoport által 2014 tavaszán és nyarán végzett kutatások elsődleges eredményeire támaszkodik. A telefonos, kérdőíves adatfelvétel, valamint a nyolc kutatótábor részletes, a települési viszonyok mentén is összevetett eredményeit az Egyházszociológiai Bizottság novemberi zsinati beszámolója tartalmazza.

fennmaradása is kérdésessé fog válni, míg minden ötvenedik gyülekezet a megszűnőben lévő közösségekhez fog tartozni. Amennyiben feltételezésük helytálló, és a demográfiai trendekben nem következik be lényeges változás, a gyülekezetek fenyegetettségének fokozatos terjedésére számíthatunk a következő években.

Szolgáló közösség

A lelkipásztorok által közölt adatok alapján tíz gyülekezetből kilencben lehet támaszkodni a gyülekezet tagjaiból álló kisebb vagy nagyobb szolgáló közösségre. A szolgáló közösség létszámában azonban nagyok az eltérések, így például a gyülekezetek harmadában öt fő alatti, másik harmadában húsz fő feletti a szolgáló közösség. Rajtuk kívül átlagosan kilenc aktív, a gyülekezeti élet különböző területein tevékenykedő presbiter is segíti a mindennapokat. Erre minden bizonnyal nagy szükség van, hiszen a gyülekezetek 75%-ában egyetlen lelkipásztor végzi a szolgálatát. (A kérdőíves kutatás nem tárta föl, hogy az említett erőforrások a gyülekezeti élet mely területeit látják el, így azt sem lehet megmondani, hogy a misszióiként értelmezett feladatok elvégzésében milyen szerepet kapnak az önkéntes feladatvállalók.)

Misszió gyülekezeti alkalmakon keresztül

Kérdőívünkben hangsúlyos elemként szerepelt a missziói célú gyülekezeti alkalmak feltérképezése. Ezek között megkülönböztettünk hitéleti és kulturális alkalmakat. A hitéleti alkalmakban a gyülekezetek legalább 70%-a aktívnak mutatkozott a gyermek- és ifjúsági misszió terén. A gyülekezetek további 20-25%-a szervezett már például kórházi, idősgondozói vagy éppen cigánymissziói tevékenységet. Minden tizedik gyülekezetben került már sor Alpha kurzus jellegű alkalmakra, és minden huszadikban végeztek már utcai missziót. Kulturális tevékenységet a gyülekezeten kívüliek számára a gyülekezetek közel harmada szervezett. Azonban ezek az események a megkérdezettek szerint nem nevezhetők kifejezetten sikeresnek a kitűzött cél elérésében.

Általános kép

Az elemzés során világossá vált, hogy sok gyülekezet fennmaradása veszélybe kerülhet az elkövetkezendő időszakban. A fenyegetettség sokrétű és a gyülekezeteket eltérő mértékben sújtja. Vezető ok a közösségben való aktív részvétel visszaesése, a gyülekezetek korfájában tapasztalható kiegyenlítettség hiánya, a gyülekezeten kívüliek megszólításának sikertelensége. Noha a gyülekezetek többsége érintett a fenti problémák valamelyikében, biztató alapot nyújthat a gyülekezet missziói identitásának erősítésében, hogy a gyülekezeti tagok között lehet szolgálatkész, aktív személyeket találni, illetve a gyülekezetek eddig sem zárkóztak el a missziói célú feladatoktól – jóllehet ezek sikere nem volt átütő.

3.2 A gyülekezetek missziói identitásának erősítése (1)

A cél a gyülekezetek missziói identitásának erősítése és a missziói eszköztár bővítése.

A missziói identitásból élő gyülekezet nem önmagáért él, hanem tudatosan bekapcsolódik Isten missziójába az adott helyen és időben, az adott kulturális kontextusban. Ez határozza meg istentiszteleteit, közösségi életét, gyülekezetvezetését, missziói stratégiáját, gyülekezeti szervezetét, alkalmait, költségvetését, a gyülekezeti tagok szolgálatra, missziói találkozásra való felkészítését és a társadalomban való jelenlétét. A missziói gyülekezet magát kiválasztott közösségként értelmezi, amely Isten országának jelenlétét megízlelve, annak rendje szerint szervezi az életét és válik ezáltal alternatív közösséggé, Isten országának jelévé a világban.

3.2.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján

Az EJB az Érintés című füzet kérdőívére beérkezett válaszok küldetésnyilatkozatai alapján a 2013-as őszi zsinatra készített beadványában a missziói szemlélet hiányát nevezte meg az egyik fő problémaként. A bizottság szerint e tekintetben mélyreható változtatásokra van szükség. Ezt a következő pontokkal indokolja:

a. Gyülekezeteink egy része küldetéstudat hiányában csak vegetál.
b. A megváltozott világban gyülekezeteink jellemzően nem képesek magukat a Krisztustól kapott missziói elhívásban értelmezni. Számos gyülekezet elveszettnek és magára hagyottnak érzi magát, nincs a jövőre nézve látása és terve, csak a túlélésben reménykedik.
c. A közegyház – különböző szintjein – ugyanilyen módon sodródott bele az intézményfenntartó egyház társadalmi szerepébe.

Számos gyülekezet megfogalmazta küldetésnyilatkozatában, hogy gyülekezeti tagjai bizonyságtévő élete által szeretne hatni az élet minden területén, a társadalom különböző szintjein: családban, munkahelyen és más közösségekben. Egészen csekély azonban azoknak a gyülekezeteknek a száma, amelyek küldetésnyilatkozatukban a társadalom iránti felelősséget közösségileg megfogalmazzák, és keresik annak módját, hogy Isten országa jelévé váljanak az adott településen, saját kontextusukban.

A társadalmi és a demográfiai változások kihívásai a missziói identitással nem rendelkező gyülekezeteket védekezővé, befelé fordulóvá teszik. Mindez előbb-utóbb súlyuk, létszámuk csökkenéséhez, tagságuk elöregedéséhez, önfenntartó képességük gyengüléséhez vezet. Missziói identitás hiányában a gyülekezet önmagáért és önmagának valóvá válik, így nem tölti be sem a társadalomban, sem az egyház közösségében küldetését. Ezért elengedhetetlen a

gyülekezetek missziói identitásának megerősítése, amely alapjául szolgál a gyülekezetek külvilág felé való fordulásának a változó környezetben.

Egyházunkban nem kellően érvényesül a gyülekezetek missziójáta erősítő képzésrendszer – presbiterképzés, gyülekezetimunkatárs-képzés, bibliaiskola –, amely a gyülekezeti vezetők és munkatársak felelős szolgálatba állítását segítené. Ennek megszervezése és a gyülekezetépítésben adható más gyakorlati eszközök, képzések, tanácsadó szolgálat elérhetővé tétele kulcsfontosságú abban, hogy a gyülekezetek missziói jelenléte, szolgálata megerősödjön.

3.2.2 A LEGFONTOSABB SZEMPONTOK A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

A cél megvalósításának legfontosabb szempontjai

a. A missziói lelkiség megújítása, ápolása.
b. A *missziói gyülekezet* teológiai fogalmának bevezetése, a missziológiai tematika megerősítése mind a lelkészképzésben, lelkésztovábbképzésekben, mind a megújított gyülekezetimunkatárs-képzésekben, valamint mindehhez segédanyagok biztosítása.
c. A gyülekezetek adminisztrációs kötelezettségeinek missziói szempontú átgondolása és a feladatok megosztása a gyülekezetben, illetve az egyház különböző szintjein.
d. A vizitációs jegyzőkönyvek egységesítése annak érdekében, hogy az egyházmegyék érdemben támogathassák a gyülekezeti missziói munkatervek megvalósulását.

3.2.3 A CSELEKVÉSI TERV MEGVALÓSÍTÁSÁNAK VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Meggyőződésünk szerint a gyülekezetépítést támogató szolgálat és a munkatársképzés országos hálózatának kiépülése és a felvázolt tervek következetes megvalósítása a gyülekezetek missziói identitásának erősítését szolgálják majd, melynek gyümölcseként középtávon a következő területeken várunk növekedést:

- a nem statikus, hanem missziói identitásból született missziói munkatervek száma;
- a gyülekezetek önfenntartó képessége;
- a gyülekezetek kifelé fordulását is szolgáló programok;
- az aktív, elkötelezett gyülekezeti tagok aránya;
- a misszióra fordított források aránya;
- a misszióban szolgáló önkéntesek és fizetett alkalmazottak száma;
- újonnan indított gyülekezetek, alternatív missziós szolgálatok száma.

A folyamat megvalósulásáért felelős a Zsinati Missziói Bizottság, a csatolt cselekvési terv szerinti közreműködőkkel.

3.2.4 A CSELEKVÉSI TERV SZERINTI TEENDŐK

- A református lelkészképzésben és lelkésztovábbképzésben a missziói-teológiai szempontok és a missziói gyakorlatok hangsúlyossá tétele.
- A gyülekezetek missziói identitását és munkáját segítő eszköztár bővítése, elérhetővé tétele.
- Ennek érdekében a gyülekezetek missziói működésének hatékony támogatására az országos egyház kiemelt funkciójaként **Gyülekezeti Forrásközpont (GYFK)** kialakítása a Zsinati Missziói Bizottság felügyeletével a Zsinati Hivatal struktúrájában. A GYFK lehetséges területei (együttműködve az egyházmegyei támogatóközpontokkal):
    - Missziói, gyülekezetépítési műhelyek és gyakorlati képzések létrehozása.
    - A lelkészek és a gyülekezetvezetés személyes és csoportos támogatása, gyakorlatorientált képzése.
    - Gyülekezetépítési tanácsadás.
    - Új gyülekezetek és alternatív missziók indításához a lehetőségek elemzése, szakmai szempontok kidolgozása.
    - Környezetanalízist, a gyülekezet történetének feldolgozását segítő eszköztár kidolgozása.
    - A gyülekezeti diakóniát támogató jó gyakorlatok bemutatása, diakóniai képzés felkínálása.
    - Gyülekezeti missziós programlehetőségek kidolgozása, felkínálása, jó gyakorlatok bemutatása.
    - Az evangélizáció mai formáinak átgondolása, tapasztalatok összegyűjtése, modellek kidolgozása.
    - A gyülekezeti tagok gyülekezeten belüli és kívüli szolgálatra való felkészítését, felhatalmazását és aktivizálását támogató vezérfonal kidolgozása és felkínálása.
- Országos képzések, képzési anyagok, curriculomok biztosítása a gyülekezetek érdeklődő tagjai, szolgálói és vezetői számára a **Református Országos Továbbképző Intézet (ROTI)** megalapításával, összhangban a Zsinati Elnökségi Tanács által korábban elfogadott tervekkel. A ROTI az egyházmegyei támogatóközpontok és a Missziói Iroda által jelzett szükségleteket, kéréseket figyelembe veszi az anyagok, képzések kidolgozásakor. A ROTI tervezett feladatai:
    - Az országos lelkésztovábbképzés missziói szempontú átgondolása.
    - Az igehirdetés és a tanítás megújítását segítő képzések (beleértve a személyes katekézist) bevezetése.
    - Országos presbiterképzés megszervezése.
    - A különböző, egyházon belüli felnőttképzések gondozása, összefogása és új fejlesztések kidolgozása az érdeklődő és magukat fejleszteni kívánó egyháztagok számára (bibliaiskolai vagy népfőiskolai jelleggel).

  - A zsinati szinten elfogadott és elhatározott országos stratégiákhoz, koncepciókhoz (például cigánymissziós stratégia, menekültmissziós stratégia, missziói stratégia, új énekeskönyv bevezetése) kapcsolódó szemléletformálás, a megvalósításukat segítő (multiplikátor)képzések és anyagok előkészítése.
  - Segédanyagok készítése: a missziói küldetést kifejtő, a missziói identitást ösztönző tanulmányok, könyvek elérhetővé tétele; a missziói istentisztelet alternatíváinak, illetve missziói igehirdetés és liturgia kidolgozása; a liturgia és a kazuális szolgálatok missziói szempontú átgondolása; a gyülekezeti diakónia missziói szemléletű kidolgozása.
  - A gyülekezeti szolgálat vezérfonalának (curriculum) életkorhoz, élethelyzethez kapcsolódó kidolgozása és felkínálása különös tekintettel a család elemi közösség- és életmodellként történő erősítésére.
- Egységes, missziói szemléletű vizitációs jegyzőkönyv kidolgozása és a gyülekezetek támogatása, képzése az éves missziói munkaterv elkészítéséhez a missziói identitásból fakadó egységes szempontrendszerrel.
- Alternatív gyülekezeti formák támogatása, lelkészi státuszok létrehozása (plázamisszió, munkahelyi missziók, vasúti misszió, keresztyén közösségfejlesztés stb.).
- A gyülekezeti és társadalmi missziók kapcsolatának erősítése, a gyülekezetben végzett társadalmi missziók erősítése, támogatása érdekében. A már megszületett missziói stratégiák ismertetése, képzések és a gyülekezetek bevonása a stratégia megvalósításába – például véve a cigánymisszió[15] és a menekültmisszió[16] már elfogadott koncepcióit.
- Missziói kapcsolatok kiépítésének bátorítása: az MRE-n belül a gyülekezetek kapcsolati hálójának támogatása missziói szempontok alapján, illetve a világmissziós kapcsolatok támogatása.
- Az egyházon kívüli közösségi alkalmakon való missziói megjelenés motiválása és szakszerű felkészítés biztosítása gyülekezeti és közegyházi szinten.

3.3 Az egyházszervezet és a gazdálkodás megújítása (7,8)

Kidolgozzuk az MRE missziói elhívását támogató, közegyházi működését hatékonnyá tévő szerkezeti megújításának alternatív koncepcióit. (7.)
Az őszinteséget, átláthatóságot, a nagyobb bizalmat és egymás iránti felelősség aktívabb felvállalását támogató rendszert hozunk létre egyházunk közösségében. (8.)

[15] Lásd: Megbékélés – Egészség – Reményég: A Magyarországi Református Egyház cigányok között végzett szolgálatának koncepciója.
[16] Lásd: Menekültmissziós stratégia.

Az egyházszervezet, a gyülekezetek közösségének keretet adó struktúra, eszköze és hordozója kell, hogy legyen az evangélium értéket, identitást és közösséget teremtő közvetítésének. Ezért küldetése hatékony megvalósítása érdekében célunk az MRE és egyházkerületei, egyházmegyéi, illetve egyházközségei szervezetének és gazdálkodásának missziói szempontú átgondolása, reformjának előkészítése.

3.3.1 HELYZETÉRTÉKELÉS A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

Egyházszervezet

A különböző testületekben zajló konzultációk (egyházmegyei értekezletek, egyházkerületi közgyűlések, Zsinat), a munkacsoportok vitái, valamint az azt megelőző gyülekezeti párbeszéd alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a gyülekezetek, illetve az egyházon belüli közösségek evangéliumhirdető szolgálatának, munkájának és az ehhez igazodó működésének segítését, támogatását tartották a legtöbben szükségesnek. Kevés és nem rendszerszerű javaslat merült föl az egyház szerkezetének módosításával, megújításával kapcsolatban.

A párbeszéd alapján elmondható, hogy többen terhesnek és túlzottnak tartják a jelenlegi szerkezetet, és kevés segítséget látnak benne napi munkájukhoz, az egyház gyülekezeteiben, közösségeiben megvalósuló alapfeladataink ellátásához. Az egyik legmarkánsabban megfogalmazott elvárás, hogy a közösségekhez közelebb kerüljenek a segítő, támogató funkciók, és a rendelkezésre álló forrásokat (emberi, anyagi) is eszerint használjuk föl. Az is kiderült, hogy a már most rendelkezésre álló forrásokról (emberi, anyagi, illetve információ) sokszor nem tudnak azok, akiknek ezekre szükségük lenne. A párbeszéd során kirajzolódott elvárás az egyházszervezet felé az evangéliumhirdetés feltételeinek biztosítása az eltérő szociológiai, gazdasági és egyházi helyzetben szolgáló közösségek számára.

Igaz a közös célrendszer megalkotására, a tanító funkció erősítésére, de az egyház egészének működésére is, hogy ahol hiányzik, ott meg kell teremteni, ahol megvan, ott használni kell a belső egyházi konszenzuskeresési fórumokat. Ezeknek a munkáját össze kell hangolni. Ugyanakkor, míg a konszenzusra való törekvés alapvető és kikerülhetetlen, az arra illetékes testületeinknek – elsősorban a Zsinatnak – fel kell vállalnia, hogy döntései olykor mégsem teljes konszenzusban születnek. Protestáns, református egyházi rendünk a belső párbeszéd fórumainak és útjainak használatát és egyben döntéshozóink (egyének és közösségek) döntéshozási felelősségét hagyta ránk. A párbeszédfolyamatban érkezett visszajelzések is arról győznek meg minket, hogy ennek a világos, eligazító és állást foglalni merő szerepnek a betöltését várják országos vezetőinktől (egyénektől és testületektől) és gyülekezeteinktől is. A konszenzuskeresés nem helyettesíti az egyház vezetőinek őrállói felelősségét.

Az egyház működésének ismerete alapján és az elmúlt időszak párbeszédfolyamatából az is kiderül, hogy szerkezeti problémák gyakran inkább személyi jellegű problémákra vezethetők vissza: nem a megfelelő ember van az adott helyen – az adott személy nem a neki megfelelő

helyen szolgál. Az is gyakori tapasztalat, hogy a szükséges eszközrendszer hiánya vagy nem megfelelő kihasználása miatt – bizonyos esetekben – az elméletileg működőképes és az elvárt támogatást nyújtani tudó szervezet nem működik megfelelően. Harmadik esetként az is leírható, hogy vannak helyzetek, amikor a világos szerkezet, a megfelelő ember és a szükséges eszközrendszer rendelkezésre áll ugyan, de a testületek vagy a vezetők döntése miatt az adott terület nem működik megfelelően (például egységes elektronikus címtár).

Jelenlegi egyházszervezetünk egyik fő problémája, hogy az 1881-ben létrehozott, a rövid időn belül bekövetkezett történelmi változásokhoz nem igazodó, a szocializmus időszakában konzerválódott alapokra épül. Az egységes református egyházszervezet 19. századi létrejötte óta a történelmi, társadalmi és gazdasági változások miatt alapvető eltérések mutatkoznak a korabeli helyzethez és az ahhoz igazodó működéshez képest. Az államszocializmus bukását követő időszak elvileg arra is szolgált, hogy a múlt és az egyház abban játszott szerepének értékelése mellett megalapozottan végiggondoljuk az új helyzetnek megfelelő működés kereteit és szerkezetét.

Az elmúlt évtizedek legjelentősebb, az egyházszervezetet közvetlenül is érintő, tudatos, tervezett és több elemében végiggondolt változtatása a Magyar Református Egyház létrehozása volt. A közös alkotmány megteremtette az egységes elvek alapján kialakítható, módosítható jogrendszer alapjait, és létrehozta a széleskörű együttműködés kereteit. Az egységes egyház létrejöttének, ahogy az az eredeti elgondolásban is szerepelt, ki kell hatnia az MRE működésének, egyházszervezetének reformjára. A keretek pontosítása, az egységes elvek kialakítása a Generális Konvent állandó (Egyházalkotmányi és Jogi Bizottság, Liturgiai Bizottság) és ad hoc bizottságaiban ma is folyik.

Gazdálkodás

A megújulás alapvető kérdése az értékközpontú döntések előkészítése és érvényre juttatása. Ehhez valós adatokra épülő, nyilvános párbeszédet, vitát kell lefolytatni az egyházat feszítő gazdasági problémákról. A párbeszéd tárgya az egyházszervezet protestáns értékek szerinti működésének és gazdálkodásának, ezzel hitelességének visszaállítása.

Az MRE, azaz az országos egyház költségvetése nyilvános. Ugyanez igaz a fenntartásában működő intézményekre is. Az MRE költségvetése és zárszámadása ugyan részlegesen tartalmaz egyházkerületi információkat is, jelen pillanatban a többi egyházi szervezet gazdálkodási információja az adott szervezeti egység, intézmény működését felügyelő testület tagjai számára érhető el csupán.

Az egyház gazdálkodásának egészéről, annak különböző szintjeiről tehát nem állnak rendelkezésre részletes, egységes és konszolidált adatok, amelyek a koncepcionális tervezés alapjául szolgálhatnának. A rendelkezésre álló adatok alapján az egyház gazdálkodásáról készült pénzügyi elemzés mindazonáltal alátámasztja, hogy az EJB szempontjai szerint megreformált egyházszervezet finanszírozása biztosítható a gazdálkodás ehhez igazított, megújult rendjében.

Az EJB az MRE gazdálkodásáról szóló rövid pénzügyi áttekintést és az abból levont következtetéseket és kritikus pontokat külön, csak a Zsinat tagjaihoz eljuttatott mellékletben összegzi.[17]

3.3.2 A LEGFONTOSABB SZEMPONTOK A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

A munkacsoport átfogó elemzést készített az MRE erősségeiről, gyengeségeiről, esélyeiről és az egyházat fenyegető veszélyekről. Ennek az elemzésnek a gyülekezetek missziói szolgálatát támogató egyházszervezetre és gazdálkodásra vonatkozó következtetései alapozták meg a fenti helyzetértékelést[18]. Ezek alapján a legfontosabb szempontok, a jelenlegi helyzet legkritikusabb pontjai a következők:

A célrendszer bizonytalan. Ennek legfőbb okai a vizsgálat szerint:

a. A teológiai megfontolások csekély volta a feladatok meghatározásakor.
b. A szervezetet nem a küldetése határozza meg, értékek helyett gyakran az érdekek dominálnak a döntéshozatalban.
c. Túlzottan nagy az egyházkerületek függetlensége.
d. Nincs felelős emberierőforrás-gazdálkodás.
e. Bizalmatlan és őszintétlen a légkör.
f. A változástól való félelem a kisebb ellenállás irányába hat.
g. A párbeszéd hiánya miatt nem érvényesül a közös célok mentén történő tervezés.

Az egyházszervezet nem működik hatékonyan. Ennek legfőbb okai:

a. A partikuláris egyházszervezet.
b. Az anyagi és az emberi erőforrások szétforgácsolódása.
c. A hatékonysági-gazdasági haszonelvűség csak közvetve vezet el a missziói célokhoz.
d. A lelkipásztorokra háruló túlzott adminisztrációs teher.
e. Léteznek eszközök a misszió céljainak szolgálatára, de nem ismerik, nem használják azokat.
f. Pozíciók ütközése: például lelkigondozói szerep versus fegyelmező szerep.
g. A lelkészek, alkalmazottak előmeneteli rendszerének hiánya.
h. *A megfelelő embert a megfelelő helyre* elv nem mindig érvényesül.
i. A missziói kapcsolat hiánya a gyülekezet és intézménye között.

[17] Lásd az 5.2 számú mellékletet a megújult gazdálkodásra vonatkozó javaslatokkal.
[18] Az úgynevezett SWOT-elemzés legfontosabb eredményeit és azok összefüggéseit tartalmazó dokumentum terjedelmi okokból nem része az előterjesztésnek.

j. A parókiális jog nehézséget jelent az új gyülekezetek létrejötténél és az intézményrendszer terjeszkedésekor.
k. A gyülekezeti tagok képzésének hiánya.
l. A közösségi döntések súlytalansága, semmibevétele.
m. A szakemberek hiánya.
n. A választási gyakorlatban nem érvényesül a zsinat-presbiteri elv. A világi és lelkészi egyházkormányzók súlyának és felelősségének azonos érvényesülésére van szükség a végrehajtásban is, illetve felelősségük azonos elbírálására.

Az egyház gazdálkodása széttagolt és nem hatékony. Ennek legfőbb okai[19]:

a. A korábbiakban az egyház egészére vonatkozó, átfogó gazdálkodási tervezés nem volt jellemző, amennyiben az egyház jövőképet vázol magának, ahhoz elengedhetetlen lenne egy új paradigma konszenzusos elfogadása. Ehhez megfelelő pénzügyi adatsor, konszolidált beszámoló jelenleg nem áll rendelkezésre.
b. Az átláthatóság hiánya. A Zsinat által a gazdálkodási törvényben megfogalmazott elvek és szabályok alapján világosabb képet kell alkotni arról, hogy milyen forrásokból (azok összege és aránya) végzi ma az egyház (valamennyi szervezeti szintjén, intézményeiben és gyülekezeteiben) a szolgálatát.
c. Az egyház gazdálkodása és működése az államtól átvállalt feladatokkal egy komplex rendszert alkot. A jelenlegi rendben az állami rendszer leválasztása komoly feszültségeket okozna az egyház működésében.
d. Az egyháztagság gyülekezetfenntartó képessége rendkívül alacsony.
e. Az egyházkerületek az MRE-n belül kvázi külön egyházként, eltérő koncepciók mentén gazdálkodnak. Mindeközben súlyosan aránytalan egyes kerületek és gyülekezeteik gazdasági erejének viszonya. Ugyanakkor komoly szolidaritás mutatkozik a nagyobb egyházkerületek részéről a kisebbek felé hatalommegosztási és pénzügyi szempontból is, ami nélkül utóbbiak gazdálkodása könnyen ellehetetlenülne.
f. A gazdálkodási adatok nem mindenhol támasztják alá az alulról szerveződő, önfenntartásra törekvő egyházszervezet képét.

3.3.3 A CSELEKVÉSI TERV MEGVALÓSÍTÁSÁNAK VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A reformált egyházszervezet és a megújított, egységes gazdálkodás:

- Megteremti a feltételeket ahhoz, hogy a missziói egyházképet és az abból meghatározott kiemelt célokat szem előtt tartva közösen megállapított értékek

[19] Részletesebben lásd az 5.2 számú mellékletet a megújult gazdálkodásra vonatkozó javaslatokkal.

határozzák meg a rendelkezésre álló források elosztását és az egyház gazdálkodásának egészét.
- Elősegíti az egyház és a gyülekezetek önfenntartó képességének növekedését.
- Elősegíti a társadalomban való szerves, megalapozott megjelenést.
- Az MRE egészének működését erősíti és hatékonyabbá, gazdaságosabbá teszi.
- Lehetővé teszi az értékalapú gazdálkodást és pénzügyi tervezést.
- A korábbinál inkább épít az egyház szervezetében rejlő szinergiákra, és kihasználja azokat.
- Segíti és megkönnyíti a gyülekezetek, közösségek szolgálatát.
- Az eddigieknél tudatosabban épít az egyháztagok (gyülekezeti tagok, lelkészek) karizmáira és tehetségük, képzettségük szerinti bevonására.
- Egyszerűbb és hatékonyabb egyházi adminisztrációt tesz lehetővé.
- Erőforrásokat szabadít fel az egyház missziói szolgálatára.

A projekt gazdája a Zsinat, a létrehozni javasolt gazdálkodási ad hoc bizottság és a Zsinati Gazdasági, valamint a Zsinati Jogi és Egyházalkotmányi Bizottság, a megvalósításban közreműködők pedig a csatolt projekttervekben szereplők.

3.3.4 A CSELEKVÉSI TERV SZERINTI TEENDŐK

Az egyházszervezet reformja

A párbeszéd résztvevői nem az egyházszervezet radikális átalakításában, hanem a meglévő működési problémák közösen megvitatott célok és értékek mentén történő megoldásában látják az egyház jövőbeli működésének kulcsát. A szerkezeti reformjavaslat megfogalmazása során tartózkodunk az elrugaszkodott és drasztikus szerkezetátalakítási lépések megfogalmazásától, hiszen az nem jelentene érdemi választ a jelenleg tapasztalt problémákra. A jelen koncepció valamennyi stratégiai cél mentén dolgozó műhely egyházszervezetre vonatkozó javaslatát figyelembe veszi.

A párbeszéd folyamata során felmerült szempontok alapján, a függelékként csatolt cselekvési tervben részletezett lépésekben leírt egyházszervezeti reform eredményeként előálló alternatív egyházszervezeti koncepciót külön melléklet tartalmazza[20].

- **A tényleges működésünk kritikus felülvizsgálata a közös alkotmány és a hatályos jogszabályaink alapján**
  - A szükséges reform előkészítése érdekében a jelenlegi egyházszervezet megismerése és egységes leírása, egyes folyamatainak meghatározása. Egyházunk törvényei, jogszabályai világos kereteket szabnak az

[20] Lásd az 5.1 számú mellékletet a megreformált egyházszervezet alternatív koncepciójáról.

egyházszervezet működésének, ugyanakkor – a gyakorlat alapján elmondható – ez nem mindig valósul meg teljesen következetesen.

- Az utóbbi esztendők törvényalkotása több ponton korrigálta, illetve bizonyos esetekben teljesen újrafogalmazta (például a gazdálkodási törvény, a lelkészek jogállásáról szóló törvény) bizonyos (rész)rendszerek működését. Össze kell vetni a szervezet jogszabály szerinti működését a gyakorlatban megvalósuló működéssel.
- A feladat részeként célszerű hivatalos szervezeti ábra (organogram) elkészítése az egyház szervezetéről, valamint egyes folyamatok, feladatok megvalósításához pontos leírás elkészítése (hasonlóan a lelkészek képesítésének, nyilvántartásának folyamábrájához).
- Az egységes egyház létrejöttének, az eredeti elgondolást követve, ki kell hatnia az MRE működésének, egyházszervezetének reformjára. Erre építve kell részegyházi működésünk részleteit végiggondolni és alakítani.

- **Az egyházszervezet reformja a missziói egyház feladatainak hatékonyabb ellátása érdekében. A feladatok és erőforrások átrendezésével a közösen hatékonyabban és gazdaságosabban elvégezhető feladatok megvalósítására hivatott országos és egységes szervezet átfogó reformja.**[21]

  Az egyházszervezet reformja a cél érdekében szükséges hatékonysági és ésszerűsítési lépések megvalósítását jelenti. Ez az egyházszervezet szintjei közötti feladatelosztás és működés részbeni átalakításával, az egyes egységek/szintek feladatainak profiltisztításával és a feladat ellátásához szükséges eszközrendszer biztosításával valósítható meg. Nem javaslunk változtatást az egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, országos egyház (Zsinat) felépítésében, de a feladatok elosztásában igen, aminek része

  - az egyházkerületek által közösen végzett feladatok konszenzusos meghatározása, és ennek alapján
  - az országos egyház működésének reformja.

  Az országos egyház által végzett feladatok köre (azaz az egyházkerületek számára nyújtott szolgáltatások) a jövőben a meglévőkön [22] túl a következőkkel bővülhetnek:

  - a nem fenntartói funkciókkal összefüggő pénzügyi, gazdálkodási funkciók: a fakultatív hittanoktatás óradíjainak kifizetése; a kistelepülési javadalomtámogatás kifizetése;
  - közös beszerzéssel biztosítható áruk, szolgáltatások igénybevétele és adminisztrálása;

[21] A részletes koncepció kifejtését lásd az 5.1 számú mellékletben.
[22] Már eddig is közösen végzett feladatok: külügy, társadalmi missziók, a hatályos jogszabályokban és megállapodásokban foglalt területeken végzett állami kapcsolattartás, bizonyos oktatásszakmai feladatok (RPI), közoktatási közigazgatás stb.

- informatikai feladatok;
- kommunikációs feladatok[23];
- adatkezelés, adat- és információmegosztás, -kezelés (például címtár);
- az egyház közfeladat-ellátásával összefüggő ágazati, szakmai munka szervezése, vezetése, tanácsolása, monitorozása.[24]

Az egyházkerületek feladatainak meghatározása az új szervezeti keretek között. A missziói munka hatékony segítése a helyi, regionális sajátosságok figyelembe vételével, ennek érdekében az egyházkerületek pasztorális egységként, az egyház tanításának és életének tisztasága feletti őrállói szerepükben való megerősítése. Az egyházkerületek javasolt feladatai – további pontosításra:

- az ellátandó egyházi feladatok (misszió, katechetika stb.) regionális összefogása és támogatása;
- a Zsinat által meghatározott feladatok (például hittanoktatás) végrehajtásának felügyelete és a zsinati (országos) döntések közvetítése;
- szolgálati területenként az egyházkerületen belüli konzultációk szervezése és feltételeinek biztosítása, megállapításaik továbbítása az országos rendszerbe;
- az egyházkerület vagyongazdálkodási feladatainak ellátása;
- az egyházkerülethez tartozó egyházmegyék és egyházközségek (valamint intézményeik) vagyongazdálkodásának felügyelete;
- műemlékvédelmi és gyűjteményi feladatok ellátása.[25]

Az egyházmegyék a regionális egyházkormányzat és egyházi közigazgatás egységeiként való megerősítése. Az EJB által javasolt koncepcióban csak a Zsinatnak és az egyházmegyéknek van egyházkormányzati, operatív feladata elsősorban a végrehajtás és az összefogás/koordináció tekintetében.

- **Az egyházmegyékhez telepített támogatóközpontok létrehozása**. Szakemberek alkalmazásával támogatják az egyházmegyéhez tartozó egyházközségek munkáját annak érdekében, hogy az egyházmegyék és az egyházközségek az adminisztrációs terhek jelentős részétől megszabadulhassanak, és energiáikat elsősorban pasztorációs és missziói feladataikra fordíthassák. Az egyházmegyei szolgáltatóirodák egységes szempontrendszer alapján, az országos egyház által összehangolt módon működnek. A szakmai hatékonyság megkívánja az országos, a gyülekezetek hatékony támogatása pedig az egyházmegyei kötődést. A támogatóközpontok

[23] A részleteket lásd a kommunikációs fejezetnél (3.5).
[24] A listát közös megegyezéssel a Zsinat hivatott véglegesíteni.
[25] Mindezen tevékenységek szükséges szakmai támogatását országos szinten kell biztosítani.

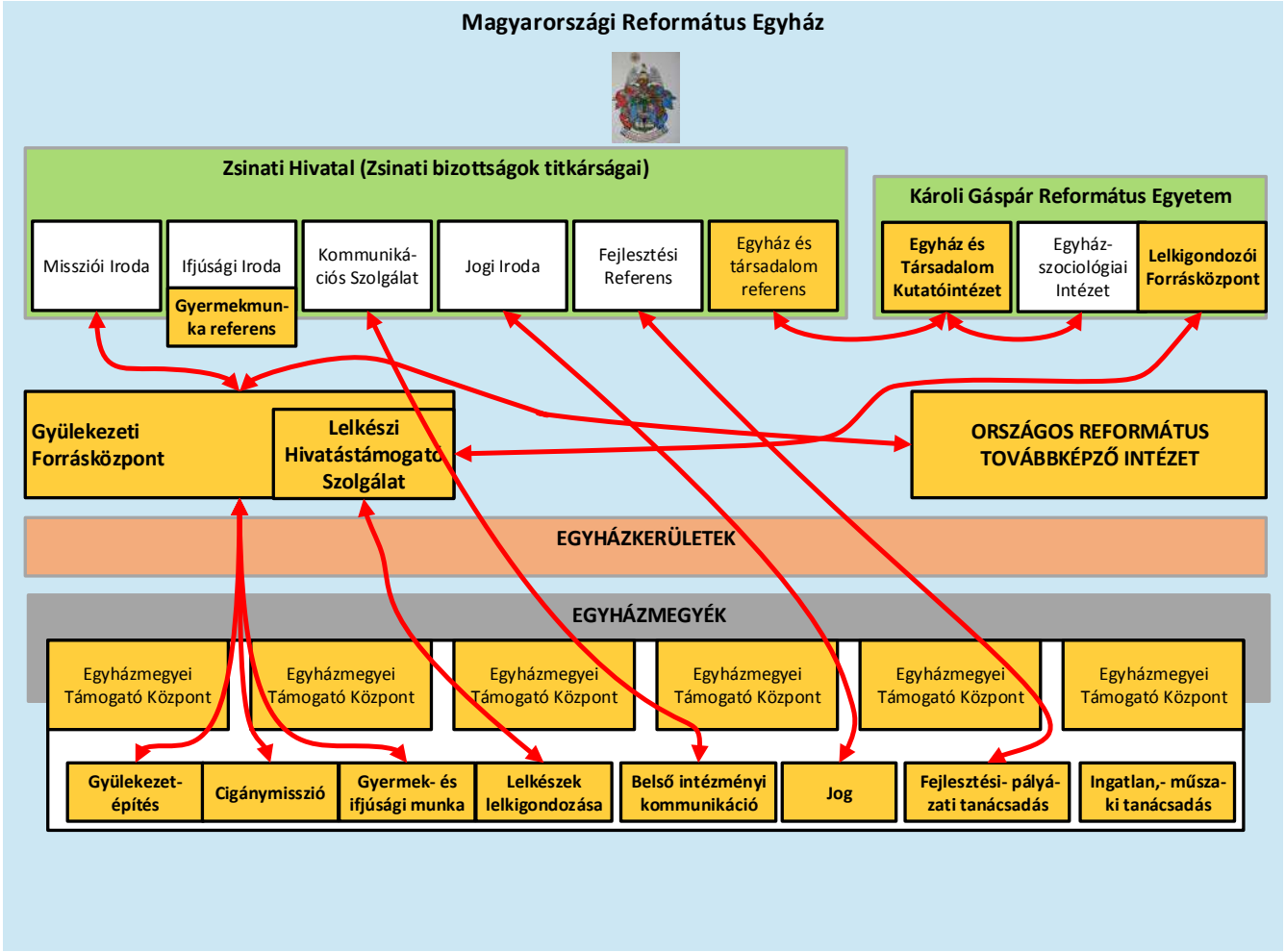
anyagi forrásait az országos költségvetés biztosítja, munkatársait pedig elsősorban a református felsőoktatási intézmények végzőseiből várjuk.

A támogatóközponthoz – a helyi igények figyelembe vételével – telepített feladatok, szakterületek:

- gyülekezetépítés,
- cigánymisszió,
- gyermek- és ifjúsági munka,
- lelkészek lelkigondozása,
- belső intézményi kommunikáció,
- jog,
- fejlesztési-pályázati és
- ingatlan-, műszaki tanácsadás.

E funkciók mellett a szolgáltató irodák a régióban fellelhető, gyülekezetekhez, egyházi intézményekhez kötődő szakemberek gyűjtőhelyei és közvetítői is lehetnek. A helyi sajátosságok figyelembe vételével az egyházmegyék e célok megvalósítása érdekében társulhatnak.

Az alábbi ábra a fentiekben felvázolt koncepció legfontosabb elemeit, illetve az ezzel összefüggésben kialakítani vagy megalapítani javasolt új intézményeket, intézeteket és funkciókat összegzi, valamennyi műhely javaslatainak figyelembevételével. Az új elemeket sárgával, az azok tervezett kapcsolataiban, működésében releváns meglévő funkciókat, intézményeket fehérrel jelöltük. Ez az ábra az előterjesztésben javasolt új intézményeket szemlélteti, és nem keverendő össze az MRE szervezetének egészét leíró hivatalos organogrammal, amelynek elkészítésére fentebb javaslatot tettünk.

3. ábra: Az EJB által javasolt új intézetek szervezeti ábrája

Az egyház gazdálkodásának megújítása

A cél érdekében elengedhetetlennek tartjuk, hogy a Zsinat ad hoc bizottságot hozzon létre, amely a korábban felsorolt szempontok és kérdések figyelembevételével megvizsgálja az egyház erőforrásait, gazdálkodásának egészét, és javaslatot tesz az egyház megújított gazdálkodásának konkrét rendjére a cselekvési tervben foglalt, vázlatos menetrend alapján.[26]

3.4 Keresztyén válaszok a társadalmi kihívásokra (5)

Egyházunk célja tudatosítani Isten országa értékrendje megélésének fontosságát, a társadalom átalakulásából és értékrendjének változásából fakadó kihívásokra keresztyén útmutatásokat és válaszokat felkínálni. (5.)

Ezért, meg kell fogalmaznunk az MRE evangéliumból fakadó, Isten országának értékrendjén alapuló nyilvános (társadalmi) tanításának tartalmi (releváns témák), módszertani (átlátható teológiai módszerek) és formai kritériumait, és ki kell alakítanunk a tanítás intézményes és személyes (hivatalos nyilatkozatok, álláspontok és bizonyságtétel formájában történő) megfogalmazásának, képviseletének, belső és külső kommunikációjának intézményi és személyi feltételrendszerét. Mindez szükséges az Isten országáról szóló hiteles közösségi és egyéni tanúságtételhez.

3.4.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján

Az egyház nyilvános tanításának megfogalmazása az egyház lényegéből fakad. Erre akkor is szükség van, ha azt a társadalom szereplői nem kérdezik. Ugyanakkor a fel nem tett és nem valódi társadalmi kérdésekre születő nyilatkozatok sokaságában nem merülhet ki az egyház nyilvános, társadalmi tanításának felelőssége. Az MRE szűkszavúsága e tekintetben elgondolkodtató. A nyilatkozatok és állásfoglalások formájában megfogalmazott prófétai hang, nyilvános tanítás jelenleg nem része az egyházi gyakorlatnak. Az elmúlt húsz évben az MRE mindössze a házasság, család, szexualitás; az EU-s csatlakozás; a zsidósággal való kapcsolatok és Trianon (Generális Konvent) kapcsán hallatta a hangját. Az állásfoglalásokat konkrét (kritikus) esetek váltják ki, és előkészítésük egy szűk kör munkája. Kommunikációjuk, hatásuk az egyházon belül sem mérhető, és eszmecserét sem az egyházban, sem azon kívül nem indítanak el.

[26] A gazdálkodás megújítására vonatkozó cselekvési tervet az előterjesztés 5.2. számú melléklete tartalmazza.

Szociológiai szempontok

A társadalmi kihívások azonosításához meg kell vizsgálni, hogyan észleli a társadalom azokat a problémákat, amelyek aztán az egész társadalmat, vagy annak egy jól meghatározható csoportját érintik. A társadalmi problémák két úton válnak a közvélemény által is érzékelhető, elfogadott, megoldandó, a társadalom egészének jólétét veszélyeztető akadállyá:

- az egyik csatorna a politika, tehát a döntéshozó szervek által való azonosítás;
- a másik a média, tehát a közvéleményre legerősebb hatást gyakorló intézmények általi azonosítás.

Ennek tudatosítása azért fontos, mert az egyháznak mint társadalmi szereplőnek ebben a rendszerben szükséges hallatnia a hangját. Az egyház két úton képes hatékonyan, felelősen megnyilvánulni a társadalmi kihívások kapcsán:

- Egyrészt a fent említett két szereplő által leírt társadalmi problémákat az egyházi közösségnek újra és újra azonosítania kell, mielőtt megfogalmazza saját álláspontját. Meg kell vizsgálnia, hogy valóban releváns társadalmi kérdésről, igazi társadalmi problémáról van-e szó, amelynek következményei a társadalom részét képező egyének mindennapjaiban is megjelennek. Továbbá meg kell vizsgálnia, hogy ezekre a problémákra adható-e koherens, egyértelmű evangéliumi válasz, vagyis tud-e az egyház hiteles álláspontot képviselni a kérdésben.
- Másrészt az egyháznak mint az egész társadalmat átszövő, véleményformáló társadalmi szereplőnek feladata a társadalmi problémák azonosítása is. Független szereplőként magára vállalhatja azt a feladatot, hogy azoknak a társadalmi csoportoknak a problémáit közvetítse, akiknek a hangja nem jut el a közvélemény főáramlatába.

A társadalomtudományi értelmezés szerint olyan nehézségek, akadályok, tendenciák számítanak társadalmi problémának, amelyek következményei az egész társadalom jólétére kihatnak. Ezek a problémák lehetnek az egész társadalomban jelenlévő gondok (például a szegénység), de lehetnek olyan események is, amelyek egy jól meghatározott csoportban fokozódnak (például alacsony gyermekvállalási kedv), vagy azokat különösen sújtja (például gyermekszegénység), de mégis az egész társadalomra nézve negatív következménnyel járnak. Ezért a társadalmi problémák elemzéséhez olyan mátrixot érdemes alkalmazni, amelynek sorai kifejezik a társadalmi probléma helyét, oszlopai megmutatják az érintett csoportokat. A sorok kategóriái nemcsak a probléma helyét, hanem annak kezelését is előrevetítik. Az *általánosan megjelenő egyéni probléma* olyan társadalmi kihívás, amelyet az egyén szemléletformálásával lehet kezelni. A *társadalom egyes csoportjait (különösen) érintő probléma* olyan jelenség, amely megoldása nem személyes, hanem eggyel magasabb, csoportszinten lehet orvosolni. Végül a harmadik a klasszikus értelemben vett társadalmi problémákat tartalmazó kategória, *a társadalom egészét érintő kihívások*, amelyeket a társadalom átformálásával lehet megoldani.

	Gyermekkor	**Fiatal felnőttkor**	**Középkor**	**Időskor**
Általánosan megjelenő egyéni probléma	Nevelés, neveltetés	Párválasztás, gyermekvállalás	Munkahelyi stressz, családi életben jelentkező krízisek	Elmagányosodás
A társadalom egyes csoportjait (különösen) érintő probléma	Gyermekszegénység	Fiatalkori munkanélküliség	Eladósodás	Időskori szegénység
A társadalom egészét érintő kihívások	Növekvő jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek, társadalmi csoportok közötti konfliktusok, népességfogyás, bevándorlás			

1. táblázat: Valós társadalmi kihívások ma Magyarországon

A mátrixban szereplő kérdések tehát a leginkább jellemző, valódi társadalmi problémák ma hazánkban. Az egyház feladata, hogy ezekre tetteivel, szavaival és közösségi életével evangéliumi választ adjon.

Teológiai szempontok

A teológiai alapvetésben megfogalmazott missziói egyházképpel összhangban a világ keresztyén egyházai küldetésük lényegi velejárójaként tekintenek a társadalomért végzett evangéliumi küldetésre. A közös vízió megfogalmazásában és képviseletében a református egyházak élen járnak. Kálvin felfogásával és hitvallásaink tanításával egyezően az egyházat alapvetően Isten és a világ üdvözítő kapcsolatának horizontján látjuk, aminek minden formában – létével, igehirdetésével és minden egyéb megnyilvánulásával, szóval és tettel – azt kell kiábrázolnia, ami Krisztusban tény: Isten megbékéltette magával a világot.[27]

Az EJB által megfogalmazott egyházkép szükségszerű következménye, elengedhetetlen velejárója, hogy Krisztus egyháza a teremtett világ és a társadalom javát szolgálja. Az evangélium hirdetése és a társadalmi prófétai szerep tehát elválaszthatatlan egymástól.

[27] Vesd össze az ökumenikus szemlélet alapdokumentumával: *„Isten célja a Szentírás szerint az, hogy az egész teremtett világot Jézus Krisztus uralma alatt gyűjtse egybe, akiben a Szentlélek ereje által valamennyien Istennel kerülünk közösségbe (Ef 1,4 - communio). Az egyház ennek az Istennel és egymással való közösségnek az előíze… küldetése, hogy Isten országának jeleként és az Istennel való megbékélés munkálójaként éljen, aminek ígéretében és valóságában az egész teremtett világ részesedik."* Canberra Statement, 1991.

Az egyházi szervezetek és testvéregyházak által megvitatott kérdések, etikai és társadalmi kihívások jelentőséggel bírnak a mai magyar társadalomban is, az ezekre nézve megfogalmazott útmutatást az egyháznak meg kell fontolnia. A legfontosabb témák, amelyekben az egyházak tanításukat megfogalmazzák, a következők:

- alapvető emberi jogok (kisebbségek joga, vallásszabadság);
- gazdasági igazságosság (globalizáció, adósság, neoliberális kapitalizmus stb.);
- társadalmi igazságosság és megbékélés;
- igazságos béke (háború, nukleáris fegyverek leszerelése);
- teremtésvédelem (környezeti igazságosság és éghajlatváltozás);
- szexualitás és család;
- bioetika (családtervezés, születésszabályozás, eutanázia, preimplantációs diagnosztika stb.);
- migráció (menekültek jogai, emberkereskedelem).

3.4.2 A LEGFONTOSABB SZEMPONTOK A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

A célban megfogalmazott feladat kapcsán a következő alapvető szempontokat tartjuk fontosnak a jövőbeli munkában:

a. Isten országa Isten hatalmát jelöli, egy erőteret, amelyben élni következményekkel jár az egyéni életvezetés, a társas lét és a társadalmi együttélés tekintetében is.
b. A tételmondat értelmezése dinamikus. A Szentírásból levezetett örök és változhatatlan társadalmi rend és alapelvek tételes felsorolása és megfogalmazása ellentétes a protestáns, bibliai hagyománnyal.
c. Fontos szempont, hogy Isten uralmának hirdetése a társadalmi-politikai valóság előtt és az egyház élete, az általa képviselt értékek összhangban legyenek.
d. A személyes tanúságtétel a hivatalos megnyilatkozásoknál is sokkal fontosabb. Így merül fel a keresztyén ember személyes bizonyságtételének kérdése: annak teológiai megalapozása, gyakorlatának előmozdítása.
e. Az egyház hangjaként elkészült állásfoglalások, iránymutatások csak a gyülekezetekkel való párbeszédben formálódhatnak.
f. A társadalmi/nyilvános tanítás nem léphet az evangélium helyébe, de az evangéliumból kell fakadnia.
g. Következetes, módszerében transzparens és hiteles teológiára van szükség, amely alapján bármilyen aktuális kérdésben az egyház megfogalmazza álláspontját.
h. A kegyességi irányzatok gazdagságként való megélése, a sokféleségben is megnyilvánuló egység újszövetségi képe, modellje az irányadó a különbözőségtől való félelemmel szemben.

i. Az egységes hang nem mehet annak a rovására, hogy az egyház mindig nagyon széles és sokszínű társadalmi bázist fog össze. Az egyházi megszólalásoknak érzékenyeknek kell lenniük a Krisztus-test tagjainak (társadalmi, politikai, világnézeti, anyagi, kulturális, etnikai stb.) sokféleségére.
j. Az egyház társadalmi tanításának átfogó koncepciójához a múltbeli pozitív és negatív egyházi gyakorlat ismerete, illetve a nemzetközi egyházi példák feldolgozása is elengedhetetlen.

3.4.3 A CSELEKVÉSI TERV MEGVALÓSÍTÁSÁNAK VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A célkitűzés megvalósítása biztosíthatja, hogy az MRE tudatosan megélje társadalmi felelősségét**:**

- az egyházon belül előmozdítsa és biztosítsa a párbeszéd gyakorlatát teológiai, etikai, társadalmi kérdések feldolgozásában;
- támogassa a lelkészeket a szolgálatukban azzal, hogy a gyülekezeti tagok életében felmerülő kérdésekben orientációt ad;
- támogassa az egyházvezetést, a Zsinatot és más egyházkormányzati testületeket döntéshozatalukban;
- támogassa a gyülekezeti tagokat hitük tudatos vállalásában és a bizonyságtételben;
- elősegítse az MRE értékelvű, evangéliumi jelenlétét a társadalomban;
- utat nyisson az egyre inkább szekularizálódó magyar társadalom egyháztól távolságot tartó, vagy azzal szemben kifejezetten ellenséges csoportjaihoz;
- biztosítsa az MRE szuverén jelenlétét az ökumenikus és nemzetközi egyházi közösségben;
- megóvja az egyházat a spontán, hamis állásfoglalásoktól és megnyilvánulásoktól;
- lehetőséget teremtsen arra, hogy az egy-egy területen szakértelemmel bíró gyülekezeti tagok hálózatokba szerveződve Kárpát-medencei szinten is hozzájárulhassanak az egyház munkájához és tanúságtételéhez.

A projekt gazdája a Doktorok Kollégiuma[28], a megvalósításban közreműködnek a csatolt projektterv szerinti szereplők.

3.4.4 A CSELEKVÉSI TERV SZERINTI TEENDŐK

[28] Hosszú távon a cselekvési terv szerint a Zsinati Egyház és Társadalom Bizottság, valamint az Egyház és Társadalom Kutatóintézet.

- Az egyház társadalmi tanításának átfogó koncepciójához a múltbeli pozitív és negatív egyházi gyakorlat ismerete, illetve a protestáns egyházak nemzetközi példáinak feldolgozása.
- A válaszok megfogalmazásához, az egyházi tanítás egységesebb megjelenítéséhez, a tartalmi és strukturális szempontok kidolgozásához a Zsinati Egyház és Társadalom Bizottság (ZSETB) létrehozása állásfoglalások megfogalmazására és a célban meghatározott egyéb tevékenység képviseletére.
- A területért felelős referens munkába állítása az országos egyházban.
- A ZSETB munkájának megalapozására és támogatására Egyház és Társadalom Kutatóintézet létrehozása a Károli Gáspár Református Egyetem keretében.
- Annak érdekében, hogy a kérdésben érintettek, közreműködők, kompetens szakértők köre világosan áttekinthető legyen, szakértői katasztert kell készíteni az egyházi felelős testületek, illetve lelkészi és nem lelkészi szakértők személyének azonosításához.
- Az egyházon belüli párbeszéd kereteinek megteremtése, kultúrájának kialakítása társadalmi kérdésekben.
    - A monitorrendszer által érzékelt társadalmi helyzetre a releváns egyházi válaszokat a ZSETB dolgozza ki, aktualizálja, majd terjeszti a Zsinat elé, együttműködve a szakértői hálózattal (adott esetben a tanácsadó testületekkel). A bevonás és a széles körű támogatottság érdekében társadalmi kérdésekben egyházon belüli konzultációs rendszert kell kidolgozni.
    - A hatékony párbeszéd kialakításához értékelni kell az egyház jelenleg működő kommunikációját. Az értékelés szempontrendszerénél figyelembe kell venni a történelmi előzményeket, a nemzetközi és az ökumenikus párhuzamokat.
    - Az Isten országa értékrendjének közvetítésére személyes élettörténetek feltárása és megosztása.
- A ZSETB által megvitatott társadalmi kérdések feldolgozásához és kommunikálásához szükséges gyülekezeti segédanyagok, munkafüzetek kiadását és terjesztését is el kell végezni (nyomtatott kiadványok és online elérhető dokumentumok).
- Kampányokra, akciókra (találkozók és felvilágosítás) is szükség van a nyilvános tereken.
- Az üzenetek hatékony átadásának egyik feltétele a bizonyságtétel teológiájának kidolgozása, illetve a bizonyságtételre való felkészítés a lelkészképzésben, valamint a gyülekezeti tagok és gyülekezeti munkatársak képzésében.
- Az aktuális helyzeten való továbblépést szolgálják a gyülekezetek felől érkező helyzetfelmérések (például központi panaszláda, ötletláda) értékelése, illetve a megállapítások érvényre juttatása.
- Folyamatos konzultáció a (nemzetközi) testvéregyházakkal és az ökumenikus szervezetekkel.

3.5 A missziói egyházat támogató kommunikáció (6)

Megvizsgáljuk az új infokommunikációs eszközök alkalmazási lehetőségeit, újratervezzük és megújítjuk a kommunikációnkat a társadalom eléréséhez, ami magába foglalja a kommunikációt kiszolgáló struktúrának és a kommunikáció módjának megújítását, valamint az egyes szervezetek kommunikációjának szakmai kontrollal történő megvalósítását. Az új infokommunikációs eszközök használatával hatékony kommunikációs rendszer kiépítése és tudatos működtetése.

3.5.1 HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS A LEGFONTOSABB SZEMPONTOK A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

Az MRE számára a kommunikáció eszköz arra, hogy segítségével fejlessze szervezeti működését, hatékonyságát, illetve hogy tartalmait, üzeneteit magas hozzáadott értékkel fogalmazza meg, jutassa el az egyház egész közösségéhez, és rajta keresztül is a környező világba.

Ahhoz, hogy elérjük a fenti célt, az egyház számára rendszereznünk kell a kommunikációt. Az általánosan elfogadott szakmai megközelítés szerint az MRE kommunikációját egy koordinátarendszer két tengelye mentén négy alapvető területre oszthatjuk fel.

A kommunikáció célcsoportjai szerint belső (az egyházban befelé ható) és külső (az egyházból kifelé ható), a kommunikáció funkciójára tekintve intézményi és üzenetkommunikációról beszélünk.

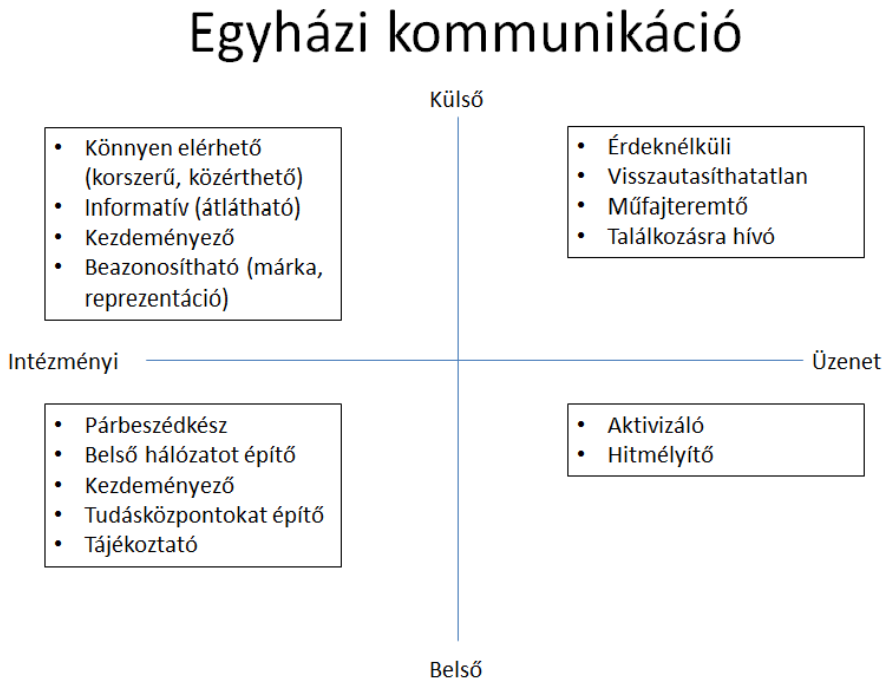
Belső kommunikáció: A református egyházhoz kötődő, az egyházban szolgáló emberek elérése, összekapcsolása, megszólítása és megszólalásuk biztosítása, az egyház szolgálatába történő bevonása, az egyházi szolgálat színvonalának javítása.

Külső kommunikáció: Azokhoz szól, akikhez Isten küld minket, akik nem, vagy csak töredékesen ismerik az evangéliumot és az egyházat. Célja az információszolgáltatás (gyülekezetről, egyházról stb.), az esetleges negatív előítéletek megváltoztatása, a megszólítás, a meghívás, a bevonás érdekében.

Intézményi kommunikáció: Dokumentált, elméleti és gyakorlati megalapozottságú kommunikációs diszciplína. Célja a szervezet hatékony működésének támogatása, az információáramlás megteremtése, a kommunikációs feladatok megvalósításához szükséges rendszer felépítése és működtetése, az MRE és intézményei elérésének, megismerhetőségének biztosítása, jó hírnevének szolgálata.

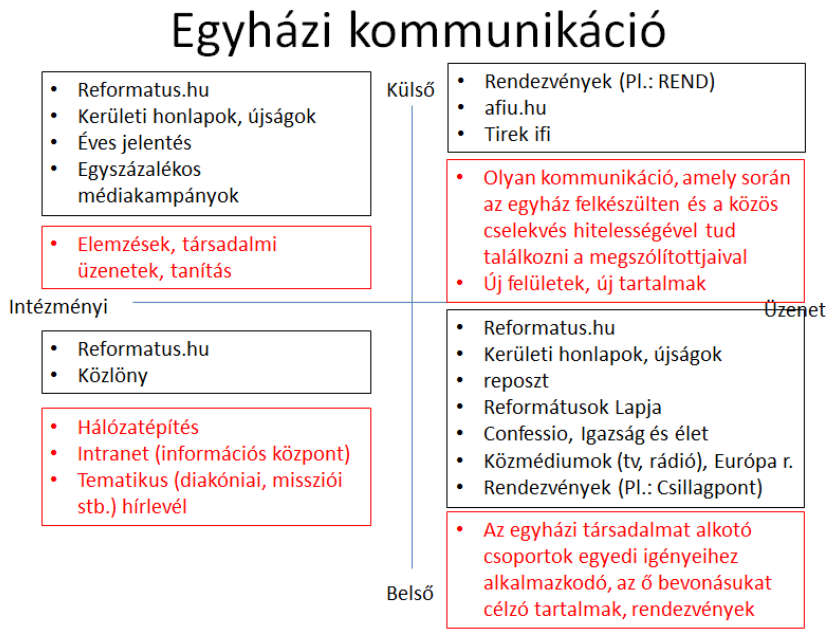
Üzenetkommunikáció: Az egyház lényegéhez tartozó üzenet, tartalom megszólaltatása. Feladata az evangélium megérintő és figyelmet felhívó közvetítése.

Az MRE kommunikációs mezője a fenti kategóriák és célok alapján a következőképpen osztályozható.

4. ábra: Az egyházi kommunikáció négy területe

A fenti felosztást követve a jelenlegi kommunikációs eszközök, tevékenységek a következők szerint jeleníthetők meg ebben a mezőben. Pirossal jelöltük az egyes területekről hiányzó eszközöket, kezdeményezéseket.

5. ábra: Az egyházi kommunikáció rendszerének hiányzó elemei

Egyházunk célja, hogy a fenti négy terület mindegyikén tudatosan kommunikáljon. Ugyanakkor az MRE kommunikcióját vizsgálva komoly egyenetlenségeket látunk, amely jelenség szervezeti problémákkal függ össze. Bizonyos területeken, például a nyomtatott és elektronikus tartalomszolgáltatás területén kifejezetten sokszínű, *úton lévő* kommunikációt folytat az egyház, van viszont egy olyan terület, ahol elfogadhatatlan lemaradást szenved. Ez a belső, intézményi kommunikáció, amely az egyházra egységes szervezetként tekint, és a belső, hatékony információáramlást teremti meg. Az MRE jelenleg nem rendelkezik ezzel a rendszerrel.

A belső intézményi kommunikációnak nem a fokozatos szervezeti felépítést kell követnie, hanem az MRE közösen megállapított, kiemelt céljaihoz kapcsolódó információknak megkülönböztetett figyelmet kell szentelnie, ezeknek saját felületet kell teremtenie közvetlen, demokratikus elérhetőséggel, illetve a stratégiai célok megvalósítása érdekében a gyülekezetek, intézmények számára saját környezetükben információs kapcsolódási pontokat kell biztosítania. A hatékony információs rendszer sikerének lényege, hogy minél rövidebb, optimálisan közvetlen legyen az út az információ kibocsátója és felhasználója között. Így alakul ki a hálózat: az információs központ és az információs sejtek kapcsolata.

3.5.2 A CSELEKVÉSI TERV MEGVALÓSÍTÁSÁNAK VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A cél megvalósítása biztosítja a hatékony információáramlást, aminek eredményeként:

- A gyülekezetek, intézmények közvetlen információs, kommunikációs szolgáltatást kapnak.
- Az információs rendszer és a benne dolgozók támogatják a helyi kezdeményezéseket és a közegyházi jellegből fakadó kihívások megoldását (például hittanoktatás szervezése, népszerűsítése; jogi, gazdasági kérdésekben történő szaktanácsadás; 1%-os kampány lebonyolítása; az egységes egyházat megjelenítő rendezvények, akciók támogatása stb.)
- A megújult kommunikáció erőforrásokat szabadít fel az MRE-ben, miközben hatékonyságát jelentősen növeli.
- Az egységes kommunikációs szerkezetben a helyi, regionális, egyházmegyei és egyházkerületi sajátosságok is támogatást kapnak. A helyben dolgozó munkatársak a kerületi, egyházmegyei, gyülekezeti médiumok számára tartalmakat szolgáltatnak.
- Az üzenet alapú kommunikáció az új eszközök hatékony használatával erősíti a belső egyházi párbeszédet, a református közéletet.

A projekt gazdája a Zsinati Kommunikációs Bizottság, a mellékletben szereplő projektterv szerinti szereplők közreműködésével.

3.5.3 A CSELEKVÉSI TERV SZERINTI TEENDŐK

- **Belső egyházi kommunikációs hálózat kiépítése.**
  - A missziói egyház szolgálatának támogatása érdekében, a különböző területeken jelentkező feladatok végrehajtása részeként nélkülözhetetlen eszköz a jól működő, gyors és megbízható, szakmailag megalapozott belső (információs) kommunikációs hálózat.
  - Ezért a belső, intézményi kommunikáció hatékonyságának növelése érdekében az információk eljuttatását (a központból és a központba) biztosító, szakmai kommunikációs hálózatot kell kiépíteni. A hálózat központjában (hasonlóan a bemutatott hit- és erkölcstankampányhoz) keletkeznek az országosan elhatározott szakmai anyagok, stratégiák, amelyek a hálózaton keresztül érnek célba.
  - A hálózat működését az egyházmegyei támogatóközpontok kommunikációs (akár részmunkaidős) referensei biztosítják. Az országos kommunikációs hálózat célja a feladatok kiosztása, a számonkérés, a hatékony és rendszerszerű, magas szakmai színvonalú feladatellátás.
  - Az operatív munkára speciálisan kiképzett (református felsőoktatási intézményekből érkező) szakemberek feladatai: az országosan elhatározott feladatokhoz kapcsolódó információ eljuttatása az érintettekhez, az egyházmegyékben felmerülő kérdések, tartalmak összegyűjtése.
  - A gyülekezetek szakmai és technikai segítséget kapnak a referensen keresztül saját tartalmak készítéséhez és a helyi megyei és országos kommunikációs folyamatban való részvételhez.
  - A rendszer kiépülésével az egyházmegyék kommunikációs szolgáltatást, támogatást kapnak, hiszen a megyei referensek feladata lesz a megyei kommunikációs hálózat kiépítése, ezen keresztül pedig az aktuális ügyek, információk eljuttatása az érintettekhez, illetve a helyileg felmerülő kérdések megválaszolása a központi (az egyház egészében rendelkezésre álló) tudásbázis segítségével.
  - A központban létrejövő, folyamatosan bővülő kommunikációs tudásbázis ezáltal mind a gyülekezetek, mind az egyházvezetés számára könnyen elérhető részletes, nyitott, az MRE legfontosabb ügyeiben eligazító kommunikációs bázisanyag lesz, és egyben segíti azt is, hogy a közösen elhatározott ügyekben (például adománygyűjtés egy természeti katasztrófa után) és feladatokban (például hit- és erkölcstanoktatás) hatékonyan és egy irányba mozdulhasson az egyház.
  - A létrehozandó operatív hálózatban dolgozó kommunikációs szakemberek nemcsak az információáramoltatásban kapnak feladatot, hanem dolguk lesz a kerületi honlapok számára tartalmak készítése, témaötletek kidolgozása is.
- K**ülső intézményi kommunikáció fejlesztése**

- Az országos egyház által végzett munka (Zsinat, elnökség), és az intézményi kommunikáció hagyományos PR-jellegének szakmai erősítése, a jelenlegi hír- és médiaügynökségi működés kiszélesítése.
- A külső intézményi kommunikációban is erőforrás fejlesztése a következő területeken:
  - Az MRE-nek sokkal aktívabban kell részt vennie a közéleti kommunikációban. Ehhez az szükséges, hogy az egyház monitorozza a világi és egyházi közéletet, műhelymunkákat, a külső megszólításokat, kihívásokat közvetítse befelé, és a belső, református üzeneteket becsatornázza a közéleti kommunikációba.
  - Ebben a munkában támogathatja az egyház kommunikációját a fentiekben javasolt Zsinati Egyház és Társadalom Bizottság létrejötte és az Egyház és Társadalom Kutatóintézet munkája.
- A hatékony kommunikációt az üzenet mellett az azonosíthatóság is támogatja. Az egyházon belül integrált kommunikációs gondolkodásra (márkaépítésre) van szükség: a református jelzőnek mint védjegynek az összes református kommunikációs eszköz elérésekor azonosíthatónak kell lennie. A védjegy használatának szakmai elvek és szabályok betartására kell kötelezni használóját.

- **Belső üzenetkommunikáció fejlesztése**
  - A belső üzenetek között az egyházon belüli párbeszéd fontosságára, fórumainak megteremtésére kell nagyobb hangsúlyt fektetni.
  - A református egyházi közélet megteremtése (nyilvánosság szélesítése a magukat reformátusnak valló, de nem egyháztagok felé, illetve a belső egyházi ügyek kapcsán az átláthatóság és a nyilvánossági kontroll megteremtése) kiemelt feladata a kommunikációnak.
  - Az egyházunkban és más egyházi környezetben bemutatható jó példák közzététele, népszerűsítése, illetve teológiai és más tudástárak létrehozása szintén a belső üzenetkommunikáció feladata.
  - A keresztyén, azon belül is a református identitást megalapozó, erősítő teológiai, tudományos, lelki tartalmak színvonalának emelése érdekében forrást kell biztosítani a jelenleginél sokkal több szerző bevonására. A létrejövő (spirituális) tartalmak új (infokommunikációs) eszközökön történő megjelenítése fejlesztésének külön irányt kell képeznie.
  - A belső üzenetkommunikáció fő feladata még a közösségépítés segítése. Egyrészt az eddiginél is több energiát kell fektetni a gyülekezetek és intézmények kommunikációjának szakmai támogatására, illetve a református tartalomszolgáltatásban az önreprezentáló beszámolók gyártása helyett hiteles narratívák felkutatása a cél: megtalálni és felmutatni azokat a történeteket, amelyekben kifejeződik a személyes hit, az egyházi szolgálat jelentése és jelentősége.
- **Külső üzenetkommunikáció fejlesztése**

- Szervezett formában kell megvalósulnia az egyház és a társadalom találkozásának a tömegkommunikációban. Isten üzenete alkalmazkodik az ember képességeihez, ezáltal az egyháznak is értenie kell a médiakommunikáció szabályait, és kellő tudatossággal kell alkalmaznia azzal a céllal, hogy mind üzenetével, mind annak minőségi kialakításával értékeset alkosson ebben a műfajban.
- Szükség van arra, hogy az egyház szervezett formában, úgynevezett kommunikációs kampányokban szólítsa meg a társadalmat, találkozásra hívja az embereket. Ezt akár külön erre az alkalomra szervezett vagy a templomi istentiszteleti rendhez kapcsolódó tényleges találkozás követheti.

3.6 Az egyház reformját szolgáló részterületek

Az előzőekben tárgyalt, a gyülekezetek missziói identitását és az azt támogató egyházszervezetet erősítő fő célok mellett, azok előmozdítására vagy azok következményeiként a párbeszéd során a Zsinat a következő, az egyház reformját szolgáló részterületeket határozta meg:

- lelkészek és gyülekezetek lelki egészségének biztosítása (háttértámogatás a lelkészek és a gyülekezetek lelki egészségéért);
- a gyermek- és az ifjúsági munka (a missziói szempontok érvényesítése a gyermekek és a fiatalok közötti szolgálatban);
- intézmények (intézményeink református missziói identitásának erősítése).

3.6.1 Háttértámogatás a lelkészek és a gyülekezetek lelki egészségéért (4)

Spirituális, lelkigondozói és szakmai háttértámogatást nyújtó országos hálózatot építünk ki a lelkészek és a gyülekezetek egészségének támogatására.

Célunk a lelkész személyes és közösségi, érzelmi és spirituális életének támogatása, amely azt szolgálja, hogy a lelkipásztor missziói elhívása megélésében magabiztosan tudja vezetni a gyülekezetet a folyamatosan változó kihívások és elvárások között.

Szándékunk, hogy a lelkész eszközt kapjon saját lelki karbantartásához (lelki élete ápolásához) és szolgálata jobb végzéséhez.

3.6.2 HELYZETÉRTÉKELÉS A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

A lelkipásztori szolgálat különlegesen nehéz és összetett szolgálat. A hivatás a teljes emberi életet igénybe veszi, a szolgálatra rendelés és a felszentelés a teljes emberi egzisztenciát érinti. Mindez különösen nagy terhet jelenthet a lelkipásztor számára, aki támogatás és gondozás hiányában megfáradhat, kiéghet.

Az utóbbi évtizedekben jelentősen megnövekedtek a lelkipásztorok szolgálati terhei: egyszerre kell több olyan munkaterületen magas színvonalon teljesíteniük, amelyhez speciális képzettségre lenne szükség. A lelkipásztori hivatáshoz sok elvárás kapcsolódik, amelyek – különösen a magas hivatástudattal rendelkező lelkészek esetében – teljesíthetetlenekké válnak és a kiégés veszélyét növelik.

Kevés helyen működnek jól a kollegiális kapcsolatok. A korábban működő lelkészi kiskörök funkcionálisan is hatékonyak voltak, egyszerre nyújtottak szakmai támogatást és segítették az emberi kapcsolatok ápolását. Ahol még ma is működnek, kevesebb a kiégés, a szakmai-emberi meggyengülés. Ilyen kis körök hiányában a lelkészek többsége egyedül látja el szolgálatát egy adott gyülekezetben, ami szinte elkerülhetetlenül magában hordozza az elmagányosodás, elszigetelődés veszélyét is.[29]

A missziói elhívását megélő egyházban a lelkészek látással rendelkező missziói vezetőként közösségeiket a társadalomban való missziói találkozásra készítik fel. Pásztori, lelkigondozói szolgálatukban fontos szerepet töltenek be a spiritualitás erősítésében, a közösség építésében és az egyháztagok lelki támogatásában, képzésében. Erre a nagyon összetett munkájukra a lelkészeket a képzési és a továbbképzési rendszer legfeljebb csak részlegesen készíti fel. Így különösen felértékelődnek a hivatásbeli fejlődés öntevékenységre és önszerveződésre, illetve folyamatos, helyhez nem kötött együttműködésekre épülő formái.

A jól működő lelkészi kiskörök komoly támogatást jelentenek a lelkészek számára. Sajnos azonban a lelkészek gyakran elszigetelten dolgoznak, találkozási alkalmaik sokszor formálisak (például értekezletek), más esetekben pedig annyira informálisak (névnap, születésnap, egyéb ünnepek stb.), hogy a hivatásszemélyiség (ön)reflexióját, illetve továbbépítését nem teszik lehetővé.

A lelkészekre, segítő hivatásúakról lévén szó, még sajátos többletterhek is hárulnak, amelyek érzelmi és mentális állapotukat külön is megterhelhetik. Ezért a különböző lelkigondozói, tanácsadói szolgálatoknak a lelkészek nemcsak megvalósítói, hanem igénybevevői is lehetnek. Számukra ez utóbbi szerep vállalásának olykor akadályai vannak. Például az érzelmi

[29] A Tiszántúli Református Egyházkerület lelkészek között végzett kutatása alapján.

nehézségek gyengeségként való megélése, a lélektantól és a lélektani munkától való, az egyházban gyakran felbukkanó idegenkedés, a saját teherbíró képesség abszolutizálása stb.

3.6.2.1 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján

- Az Érintés című füzet kérdéseire 2013 őszén kapott visszajelzések alapján fontosnak tartjuk
  - a lelkészek központi szerepéből fakadó veszélyek és lehetőségek számbavételét,
  - a lelkészek gyakorlati és missziói (tovább)képzésének megújítását,
  - a lelkészek mentorolását, lelkigondozását, szupervízióját,
  - az úgynevezett szombat(fél)év általános bevezetését.
- A lelkészek hozzáállása a lélektani/mentálhigiénés eszköztár bevonásához és a segítségkéréshez nagyon különböző. Ennek két véglete megnehezíti ezeknek az eszközöknek az egészséges és hatékony használatát.
  - Az egyik véglet a lélektani/pszichológiai megoldásokat túlzott mértékben előtérbe helyező hozzáállás, amely az evangélium központi szerepét homályosítja el. Az egyház elpszichologizálása veszélyként jelentkezik ebben az esetben. Isten országa helyett a pszichológia, az önismeret és a különböző pszichológiai technikák kerülnek a középpontba, innen várva a gyógyulást. Ez a hozzáállás kiszorítja az Isten országa már jelenlévő és még nem kiteljesedett valóságára való várakozást, amely hitünk szerint a gyökere minden gyógyulásnak, amelyből elhívásunk és szolgálatunk fakad.
  - A másik véglet az, amikor a lelkészek minden lélektani segítséget (lelkigondozás, szupervízió stb.) elutasítanak, félve a lélektan/pszichológia világától. Ezzel az elutasítással olyan lehetőségeket tolnak el maguktól, amelyek hathatós eszközként adnának segítséget Isten előtt szembenézni és feldolgozni a múlt és a jelen terheit, fájdalmait. Ennek a feldolgozásnak a hiányában sokan hordoznak nehéz terheket, haladnak a kiégés, depresszió útján, azt gondolva, hogy az elhívott, hívő ember eszköztárában nem lehet jelen a lélektan/pszichológia világából érkező segítség.
  - Mindkét véglet elkerülése érdekében fontos teológiai látásunk fókuszát tisztán megőrizni és a lélektan segítő eszköztárát a missziói elhívásunk betöltésének szolgálatába állítani. Ehhez fontos a lelkészeket lelkigondozó vagy a lelkészeknek szupervíziót biztosító szakemberek számára képzés biztosítása, ahol a missziói egyház lényegével, teológiájával ismerkedhetnek meg. Ugyanakkor a másik irányba is képzéssel és megfelelő tájékoztatással, információ biztosításával kell dolgozni a szükségtelen félelmek és előítéletek lebontásán, bátorítva a lelkészeket, hogy forduljanak bizalommal segítségért a lelkigondozók, lelkivezetők, szupervizorok felé.

3.6.2.2 A cselekvési terv megvalósításának várható eredményei

Elvárt eredménykritériumok a koncepció megvalósítása után:

- A személyes és közösségi önazonosság, a hivatástudat, a jövőkép, az önértékelés, az életvezetés, az egészségmegatartás, a kiégési kockázat, a motiváltság mutatóinak szignifikáns javulása a lelkészek körében.
- A szolgálatok igénybevétele volumenének, az igénybe vevők elégedettségének szignifikáns javulása.
- A segítő irányú képzettségi mutatók szignifikáns javulása.

A folyamat (projekt) kidolgozásáért és elindításáért felelős a Zsinati Missziói Bizottság, a későbbi működésért a Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálat vezetője.

3.6.2.3 A cselekvési terv szerinti teendők

- A lelkészek missziói képzését a 3.2. pontban a gyülekezetek missziói identitásának erősítése alatt tárgyaltuk. A lelkészi identitás erősítése, a lelkipásztor személyes és közösségi, érzelmi és spirituális életének támogatása érdekében a Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálatot kívánjuk létrehozni, amely szorosan együttműködik az egyházmegyei támogatóközpontokkal, a Károli Gáspár Református Egyetemmel és a Gyülekezeti Forrásközponttal.
- A javasolt Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálat a hivatásgondozás, a lelki egészségvédelem és a kiégés megelőzésének eszköze, összességében a lelkészek lelki és érzelmi egészségi állapotának támogatását célozza. A lelkészekről való gondoskodás, annak módja, lelkülete és minősége is fontos része a missziói egyház bizonyságtételének. A hiteles, spiritualitásukból folyamatosan erőt merítő, stabil érzelmi és lelki teherbírással rendelkező lelkészek tudják közösségeiket a társadalommal való missziós találkozásra felkészíteni, és ebben vezetni.
- Első lépésként fontos a helyzet elemzése, majd a Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálat jövőképének, céljainak, célcsoportjainak, koncepciójának, módszereinek, eszközeinek, emberi és egyéb erőforrásainak, működési indikátorainak és dokumentálásának meghatározása.
- A javasolt Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálat feladata, hogy az egyházkerületek lelkészeket lelkigondozó szolgálataival és a Gyülekezeti Forrásközponttal együttműködve, országos lefedettséggel biztosítson lehetőséget a lelkészek lelkigondozására, tanácsadására.
- A Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálatot négy lábra építve tervezzük létrehozni:
    - lelkészek számára egyéni lelkigondozás, mentori, szupervíziós támogatás biztosítása;
    - hivatásépítő, hivatásgondozó műhelycsoportok;

  - spiritualitást támogató szolgálat (lelkivezetés, lelkigyakorlatok, spiritualitásra fókuszáló lelkészkörök, lelkigyakorlatos ház);
  - internetalapú Lelkigondozói Forrásközpont lelkészek számára.
- A lelkészek egyéni lelkigondozásának és mentori, szupervízori segítésének a célja a lelkészek érzelmi teherbíró, kapcsolatkezelő és problémamegoldó képességének erősítése, illetve fejlesztése. A lelkigondozás Isten segítségét kérve és várva a saját múlttal való szembenézést és a jelen problémáinak átdolgozását segíti. A szupervízió mint szakmai személyiségfejlesztő, kompetenciafejlesztő munkaforma a munkavégzéssel kapcsolatos stresszhelyzetek, munkahelyi problémák, konfliktusok, érzelmi elakadások feldolgozásában ad támogatást.
- A hivatásépítő, hivatásgondozó lelkészi kiskörök/műhelycsoportok célja, hogy erősödjön a műhelycsoportok tagjainak lelkészi önazonossága; a csoport tagjai köteleződjenek el a lelkipásztori közösség iránt, a csoportos műhelymunka épüljön be a lelkészi hivatás eszköztárába.
- A spiritualitást támogató szolgálat célja a lelkipásztorok lelki tudatosságának erősítése, az egészséges lelki élet táplálására irányuló támogatás.
- Az internetalapú Lelkigondozói Forrásközpont létrehozásának célja egy számos szolgáltatást, rovatot és interaktív felületet integráló, folyamatosan elérhető internetes portál működtetése a lelkészek lélektani képzésének és lelkigondozói támogatásának segítésére. Ennek lehetséges formái: lelkigondozás témájában cikkek, tanulmányok, releváns információk befogadása és terjesztése, tudományos és tanulmányi programok, illetve tanulmányutak meghirdetése és visszajelzése, szakirodalom ajánlása és ismertetése, digitális könyvtár, hírlevelek kibocsátása, interaktív online tematikus fórumok, aktuális szakmai és közösségi problémák megvitatására, hivatásgondozás, lelkigondozói esettanulmányok közlése és visszajelzése, csoportos online esetkonzultációk és esetkonferenciák, egyéni és csoportos szupervízió, online lelkigondozás anonim levelezési tanácsadás keretében.
- A Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálathoz kapcsolható fejlesztések részét képezik a pilot programok (belső pályázattal, hatásvizsgálattal, kiértékelési kötelezettséggel), majd a programok első tapasztalatait is beépítve, azok szélesebb körben való bevezetése.
- A szakmai koherencia és az egymástól való tanulás, valamint a továbbiakra vonatkozó hatékony fejlesztések érdekében létre kell hozni a Református Segítő Szakemberek Hálózatát.
- Egy megvalósítandó kérdőíves szociológiai mérés anonim módon segítheti majd a lelkészek érzelmi, lelki-spirituális szükségleteinek felmérését, és tájékoztatásul szolgálhat a felmérésben résztvevő lelkészek számára is erősségeik és fejlesztendő területeik vonatkozásában. A helyzetkép konzekvenciái beépülhetnek a Lelkészi Hivatás Támogató Szolgálat fejlesztésébe.

- A lelkészek igényeire és más jó példákra alapozva Református Lelkigyakorlatos Ház működésének kidolgozása, melynek fókuszában a lelkészek és gyülekezeti tagok lelki életének támogatása áll.
- A lelkészek segítő szakmákban történő képzésének ösztöndíjprogrammal való támogatása (KRE, SOTE – lelkigondozói képzés, szupervízori képzés, DRHE – pasztorálpszichológiai képzés), amely elérhetővé teszi a lelkészek számára az ilyen irányú továbbképzést, szakmai fejlődést. Emellett fontos a tapasztalati tanulás alapú rövid lelkigondozói, lelkivezetői képzések (tréningek) biztosítása is.
- A futó programok, jó gyakorlatok összegyűjtése, rendszerezése.
- Az érdeklődés felkeltését, a hatékony megvalósulást szolgáló kommunikációs stratégia keretében a református sajtóban, folyóiratokban a mentálhigiénés, spirituális aktivitások, illetve azok visszhangjának, eredményeinek megjelenítése.
- A lelkészi hivatásgondozás eredményességét és folyamatos fejlesztését segítő háttéreszközként egy kifejezetten erre kidolgozott, bevezetett és működtetett minőségbiztosítási rendszer.

3.6.3 A MISSZIÓI SZEMPONTOK ÉRVÉNYESÍTÉSE A GYERMEKEK ÉS A FIATALOK KÖZTI SZOLGÁLATBAN (2)

A cél az, hogy kidolgozzuk és érvényesítsük a missziói szempontokat a gyermekek és fiatalok felé nyíló szolgálatban.

A missziói szempontok érvényesítésével az ifjúsági munka területén lehetőséget biztosítunk a gyermekek és fiatalok számára a gyülekezet és az egyház életébe való bevonódásra és szolgálatra. Segítjük, hogy a gyermek vagy fiatal minden életkorban meg tudja élni, hogy Jézus Krisztus hiteles, 21. századi tanítványa.

A felhalmozódott tudás és tapasztalat hasznosítása érdekében az ifjúsági munka reformjába bevonjuk azokat a szakembereket, szervezeteket, amelyek a területen tapasztalattal bírnak, és közöttük hálózatot szervezünk.

A református iskolák és gyülekezetek kapcsolatát megerősítjük.

3.6.3.1 Helyzetértékelés és A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján

Az egyházunk ifjúsági munkájában gyakori tapasztalat, hogy amiként a fiatal növekszik, egyre inkább lemorzsolódik a gyülekezeti közösségtől. Gyakran előfordul, hogy középiskolai tanulmányai végén, szinte tudatos döntés alapján nem csatlakozik továbbtanulási ideje alatt gyülekezethez. Az egyetemista korosztály jelenléte közösségeinkben általánosságban gyenge. Minden korosztályban megfigyelhető továbbá, hogy az elköteleződés a különböző egyházi

szolgálatok felé nehezen megy, sok esetben csak formális. Emiatt fontos, hogy tudatosan segítsük a gyerekeket, fiatalokat, hogy megéljék és megtapasztalják, mit jelent Jézus Krisztus hiteles, 21. századi tanítványának lenni.

A legkritikusabb pontok egyike, hogy a fiatalok körében végzett munkafolyamatok nem kapcsolódnak megfelelően egymáshoz. Ebben a folyamatban nagy kérdés a középiskolás fiatalok helyzete, hogy tulajdonképpen kihez tartozik ekkor a fiatal. Gyülekezeti vagy iskolai közösséghez? Ki végzi ilyenkor a lelki nevelésüket? Az iskola és a gyülekezet nehezen talál közös hangot, miközben a fiatalt elveszítik. Ennek egyik lecsapódása, hogy az egyetemi évek alatt a fiatalok nem tagozódnak be gyülekezetekbe, legyen ez korosztályos egyetemi közösség vagy a helyi egyházközség. Ezért is fontos tenni azért, hogy a gyülekezetek befogadókká legyenek a középiskolát végzett, egyetemista korosztály felé is, és hogy a középiskolák az egyetemi gyülekezetekkel szorosan együttműködjenek.

A fiataloknak lelki iránymutatásra van szüksége. Ezt a lelki iránymutatást gyülekezeti közösségeinkben kaphatják meg, viszont nehezen jutnak el és be a gyülekezetekbe. Persze jó példák mindig vannak. Erősíteni kell a közösségeinket, hogy nyitottan, elvárások nélkül legyenek készek a fiatal korosztály befogadására. Az ifjúsági szervezetek jelenlétét az iskolákban belső egyházi szabályzattal is meg kell erősíteni.

A konfirmációs oktatás gyakorlatának felülvizsgálata azért is különösen aktuális, mert másfél éven belül összetalálkozik az iskolai kötelezően választható hittanoktatás a gyülekezeti konfirmációs felkészítéssel. Nagy kérdés, hogy a gyülekezeteknek vannak-e erőforrásaik, mintáik arra, hogy azokat a gyerekeket, akiket a hittanoktatás az iskolához köt, átvonzzák és integrálják a gyülekezet közösségébe. Bár az elmúlt években az MRE különböző testületei, illetve az e célból létrehozott ad hoc bizottság kiemelt figyelmet fordított a konfirmációi gyakorlat átalakítására, ez egyelőre nem hozott konkrét eredményt (stratégia, program). Mindeközben a konfirmált fiatalok nem válnak a gyülekezet tagjaivá. A magyarországi kutatás adataiból jól látszik, hogy a gyülekezetnek fontos küldetése, hogy várja a fiatalokat, és olyan szolgálati-bekapcsolódási lehetőségeket kínáljon, hogy a fiatalnak érdemes legyen maradnia konfirmáció után is.

3.6.3.2 A cselekvési terv megvalósulásának várható eredményei

A cél alábbiakban részletezett, következetes megvalósítása esetén rövid távú eredmények lesznek a következők:

- Növekszik a képzett és szolgálatba beállt új ifjúsági munkások, valamint a működő ifjúsági csoportok, illetve az ifjúsági szervezetek és a gyülekezetek által elért fiatalok száma.
- Az ifjúsági szervezetek és gyülekezetek kapcsolata erősödik.
- A gyülekezeti gyermekcsoportok száma nő.

- A megújult konfirmációs gyakorlatnak köszönhetően a fiatalok nem elhagyják, hanem beépülnek a gyülekezet közösségébe.

A projekt megvalósításának hosszú távú eredményei lesznek:

- A keresztelések, majd a gyülekezetbe történő beépülések aránya érdemben nő.
- A fiatalok nyomon követésének rendszere kiépül.
- A keresztelések, majd a házasságkötések száma érdemben nő.

A projekt gazdája a Zsinati Missziói Bizottság az Ifjúsági Tanácsadó Testület támogatásával, illetve közreműködnek a mellékletben szereplő projektterv szerinti felelősök.

3.6.3.3 A cselekvési terv szerinti teendők

- A gyermekek és fiatalok felé irányuló szolgálat jelenlegi feltételeinek és a résztvevő munkatársak rendszerének teljes körű felmérése.
- A gyermekek és fiatalok felé irányuló szolgálat feltételeinek és a résztvevő munkatársak feladatainak megtervezése egy kiépítendő, új rendszerre vonatkozóan.
- Javaslatot kell készíteni a gyermek- és ifjúsági helyzet felmérésére, az egyházlátogatási jegyzőkönyv kérdései között egy további lapra, amely a felmérés részeként tartalmazza az új elemeket.
- Javaslatokat, szempontokat kell megfogalmazni a gyülekezeti missziói munkaterv elkészítéséhez.
- A jó gyakorlatok és a már megvalósult pilot projektek felső vezetőknek történő bemutatásával kell segíteni, hogy képviselni, kommunikálni tudják a projekt célját és megalapozottságát. Így lesznek motiválói azoknak, akik potenciális résztvevői a gyermekek és az ifjúság közötti szolgálatnak.
- A gyülekezeti gyermekmunkások, illetve az ifjúsági missziói munkatársak kiválasztásához és képzéséhez kifejezetten missziói spiritualitású, kompetenciaalapú, gyakorlatorientált kiválasztó képzést kell kidolgozni, melynek legfontosabb ismérvei:
  - biblikusság és gyakorlatorientáltság a képzésben (kompetencia-központú tréningek),
  - differenciáltság a konkrét feladatra (korosztály, kapcsolódási helyzet stb.),
  - szakvizsga a gyermekmunkások számára,
  - a missziói tudatosság és lelkület erősítése a gyermek- és az ifjúsági munkában.
- A református gyermekmisszió területén jelenleg is szolgáló képzőket be kell vonni a tapasztalataikra is építő, radikális megújítás előkészítésébe. A gyülekezeti lelkipásztorok megnyerése a sarokpontja, hogy az ifjúság között szolgálók elfogadtassák a vezetőképzés szükségességét. A gyermekek és a fiatalok közötti misszió továbbfejlődését érdemben segítheti a gyermek- és az ifjúsági missziói munka első számú vezetőinek továbbképzése.

- A gyermek-, illetve az ifjúsági misszió támogatására a más cél leírásánál javasolt Gyülekezeti Forrásközpont keretei között meg kell teremteni a gyermek- és ifjúsági munka támogatásának feltételeit és eszközrendszerét is (szakértő munkatársak, az ifjúsági munka teológiai alapjainak erősítése, segédanyagok, eszközök stb.).
- A gyermekmunkáért felelős referens évek óta tervezett beállítása az országos egyházban elengedhetetlen a célok eléréséhez.
- A gyermekek és fiatalok közötti missziói szolgálat új szempontok szerinti reformját, a téma széles körű megbeszélését, a megvalósításba való bevonást szolgálhatja egy speciális konferencia megszervezése és megvalósítása. A konferencia a párbeszéd beindítása, erősítése mellett segít létrehozni az elköteleződést, megismertetni a jó gyakorlatokat, erősíteni a gyermek- és az ifjúsági munkában a missziói tudatosságot és lelkületet.
- A gyermek- és az ifjúsági munkába integrálni kell a jól működő hálózatokat, kezdeményezéseket, illetve hálózattá kell alakítani azokat, valamint gondoskodni kell a hálózat és tagjainak gondozásáról (például egyházmegyei referensi hálózat, Szeretethíd, Generális Konvent Ifjúsági Bizottsága, Zsinati Ifjúsági Fórum,, Csillagpont stb). Az elkötelezett és felkészült ifjúsági szervezetek bevonása esetén biztosítani kell részvételük támogatását és koordinálását, a szupervíziót, a visszacsatolást, igény esetén a támogató tanácsadást szolgálatukhoz, valamint továbbképzésüket, tréningjüket, különös tekintettel a missziói lelkület erősítésére.
- A gyermek- és az ifjúsági misszió támogatása érdekében párbeszédet kell folytatni a református iskolarendszer intézményvezetőivel, és őket is be kell vonni a gyermek- és az ifjúsági misszió szempontjainak meghatározásába, a gyermekek és a fiatalok közötti missziói szolgálatba. Biztosítani kell az intézményvezetők számára is, hogy megismerhessék a missziói egyház megközelítésének érvényesülését a gyermek- és az ifjúsági munkában.
- A gyermekekkel, fiatalokkal kapcsolatosan meg kell újítani a kapcsolódási felületeinket, programjainkat. Ennek keretében egyrészt lehetővé kell tenni, hogy minden életkorban az ő élethelyzetükhöz kapcsolódó, segítő közösségeket találhassanak egyházunkban, gyülekezeteinkben. Ennek keretében kell erősíteni a meglévő közösségeket, illetve létre kell hozni új közösségeket. Másrészt jelen kell lennünk azokban a terekben, intézményekben, ahol a gyermekek, fiatalok megfordulnak.
- A gyülekezetek vezetőinek és tagjainak látását formáló tájékoztatókat, képzéseket kell megvalósítani a befogadókészség növelése érdekében, illetve gyülekezettípusonként biztosítani kell a gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó személyek, szervezetek, gyülekezetek folyamatos támogatását szolgálatukban.

- A konfirmáció helyének és funkciójának újragondolása a nemzetközi konfirmáció-kutatás, a Doktorok Kollégiuma és a konfirmációs bizottság eredményei alapján sürgős feladat.

3.6.4 INTÉZMÉNYEINK REFORMÁTUS MISSZIÓI IDENTITÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE (3)

Szempontrendszer meghatározásával és monitoringrendszer kiépítésével erősítjük intézményeink református missziói identitását, az egyház szolgálatában betöltött szerepét.

3.6.4.1 Helyzetértékelés a párbeszéd alapján

Az 1950-es évek közepére az előtte több mint négy évszázad alatt kialakult, felépült sokszínű és a gyülekezetek szerves közösségében működő református intézményrendszer jelentősen összezsugorodott. A megmaradt intézmények kerületi, illetve zsinati fenntartása azt eredményezte azonban, hogy azok az „egész egyházé" lettek: A gyülekezetek az egész egyházból jelentős mértékben hozzájárultak önkéntesen is a fenntartásukhoz. Ezek az intézmények úgy lettek egy beszorított, missziójában tudatosan elsorvasztott egyházban a diakóniai lelkület és a missziói gondolat fenntartásának eszközei, hogy közben az egyházközségekre közvetlenül nem terhelődött mindennapi életük gondja. A gyülekezeteket meglátogató intézményi kiszállások, valamint a diakóniai intézményekben tett gyülekezeti látogatások egyfajta nosztalgiát is fenntartottak.

A rendszerváltoztatás idejére több egyházközséget a spontán gyülekezeti fejlődés és az erősen megtartott hagyomány, valamint a megnyíló lehetőségek cselekvésre ösztönöztek, és szinte azonnal intézményalapítással és erős fenntartói készséggel válaszoltak az új helyzetre.

Az egyházközségek többsége, a kerületek és az országos egyház a „jogos tulajdon" visszanyerésének megnyílt lehetőségével, örömével és lendületével vágtak bele az intézmények (újra)alapításába anélkül, hogy fel tudták volna mérni az intézményfenntartás hosszú távú kötelezettségeit és lehetőségeit. A reális felmérést és előrelátást nehezítette a társadalmi változások irányának kiforratlansága és a politikai, jogszabályi környezet folyamatos változása, formálódása.

Harmadik hullámban a már bizonyos szempontokból jó példát, eredményt és hasznot felmutató intézmények, szolgálati lehetőségek gerjesztették az újabb, korábban talán soha, semmilyen intézménnyel sem rendelkező gyülekezetek intézményalapítási vágyát is.

Mindezek eredményeként a rendszerváltást megelőző időszakra kialakult *minden intézmény minden gyülekezeté* gyakorlat helyett egyházunk *intézményfenntartó* és *intézménymentes* gyülekezetekre oszlott, ahol sok esetben már a zsinati és egyházkerületi intézményeket sem érzik magukénak az intézmény nélküli gyülekezetek. Az intézményes gyülekezetek pedig gyakorta magukra maradtak a magukra vállalt, magukra vett intézmények terheivel.

3.6.4.2 A legfontosabb szempontok a párbeszéd alapján

Amikor azt keressük, hogy hogyan erősíthetjük intézményeink missziói identitását, akkor több kérdéssel kell szembenéznünk:

- Milyen intézményekről beszélünk egyáltalán, hiszen 2014-re igen sokrétű intézményes vagy intézményes jellegű tevékenysége van egyházunknak. Ezért tisztáznunk kell, hogy intézményes tevékenységnek tekintjük-e azt, ami nem közvetlenül egyházközségi háttérrel végzett tevékenység, szolgálat (például kórházmisszió, házasság- és családsegítő szolgálat, konferencia-központok, tanoda, támogató szolgálat stb.), vagy az intézmények missziói identitásának erősítésénél elsősorban az oktatási, nevelési és a szociális, egészségügyi intézményekre fókuszálunk.
- A vállalt vagy kialakult kényszerhelyzet eredményeként a tudatos missziói identitású gyülekezetekbe belegyökerezett intézmények és az egyházi, református identitást is még éppen tanulgató, gyülekezetekkel közösséget gyakorlatilag nem tartó intézmények széles skáláján mozogva kell megtalálni a missziói identitás erősítésének módozatait.
- A gyülekezetek fenntartói terhei jóllehet nem elsősorban anyagi természetűek, gyakran elviselhetetlenek, mivel a gyülekezet vezetése (lelkipásztor, gondnok, presbitérium) olyan mértékben le van terhelve az intézmény ügyeivel, hogy magára a gyülekezeti életre szinte nem, vagy a korábban megszokottnál sokkal kevesebb időt tud fordítani. Ezt a terhet növeli a finanszírozást biztosító állam jogszabályainak való megfelelés kényszere.
- A gyülekezet tagjai többnyire nem találják a közösséget az intézményekkel. A szakmai feladatokat csak kevesen látják át, nem tudnak ténylegesen segíteni az intézményeknek. Az a sok helyen átmenetinek tartott, de mára berögzült megoldás pedig, hogy a gyülekezeti életben elvégzendő munkát is az intézmények dolgozói végzik el, „munkanélkülivé” tett sok gyülekezeti tagot, megfosztva őket a szolgálat lehetőségétől. Máshol a gyülekezeti tagok nem veszik jó szívvel az intézmények dolgozóinak készségét, mert kétségbe vonják önkéntességüket, hiszen fizetett alkalmazottakról van szó. Ezek a folyamatok minkét irányban ki tudják üresíteni a missziói készséget.
- Az intézmények által elértek, oktatottak, gondozottak és az azokban dolgozók nem feltétlenül az egyházi és a református identitásuk által ösztönözve, hanem kényelem, kényszer vagy más motivációk alapján választják a református intézményeket. A velük való viszony, az irányukba tett missziói lépések két fő ága bontakozott ki, és jellemző alapjában véve: 1) Krisztus szeretete melegével „meglágyítani” őket, így tagolva be őket az egyházba. 2) Az egyház elváró, néha kényszerítő tekintélyével „bekényszeríteni” őket az egyház közösségébe. A két – feltételezzük, hogy a Szentírás alapján mindig a másikért élő és cselekvő, jó szándékú – fő irány egészen más missziói szemléletet és cselekvéssort feltételez. Eközben az intézménnyel ellátotti, dolgozói

kapcsolatba kerülők csak viszonylag rövid, igaz, többnyire meghatározó időszakban részesedhetnek az intézményen keresztül missziói hatásokban.

- Az egyházban sokszínű az intézményalapítás, -fenntartás motivációja és a szakmai felkészültség, és ezzel az intézmények is bizonyos mértékben kiszolgáltatottá válnak, mert nem feltétlenül tudnak egymásnak segíteni sem a szakmai kérdésekben, sem a missziói identitás formálódásában. Nagy a bizonytalanság a sokféle tapasztalat miatt, ez pedig nem segíti az intézmények határozott, közel egységes missziói látását és missziói küldetéstudatát. De ez igaz a gyülekezetek intézményekkel kapcsolatos elvárásaira is, ahol nemegyszer a missziói küldetés csak sokadlagos szempont lett, mert más szempontok fontosabbakká váltak az intézmény fenntartásával kapcsolatban. A misszióra való hivatkozás ez esetben nem egyéb, mint más szempontok legitimizálása.

Az intézmények fenntartásával a gyülekezetek és az intézmények kapcsolatáról megszerzett, kevés helyen több évtizedes, máshol csupán néhány évre visszatekintő tapasztalat megosztja a véleményeket arról, hogy hasznos-e, szükséges-e az egyháznak intézményeket fenntartani, vagy sem. A válasz nem adható meg igennel és nemmel. De a válaszadás sem kerülhető meg. A rendszerváltás óta eltelt közel negyedszázad, a szocializmus négy évtizede és az 1949 előtti több évszázados folyamatok és tapasztalatok együttes vizsgálata megkerülhetetlen. Bár a reformáció korában is született válasz az intézményekkel kapcsolatban (lásd a Heidelbergi Káté 103. kérdés-feleletét), azonban a Szentírás és az azóta megszerzett ismereteink alapján válaszolnia kell egyházunknak a következő kérdésekre:

- Van-e, és ha igen, miért van szüksége intézményekre?
- Hogyan van szüksége intézményekre?
- Milyen feltételek teljesülése alapján tarthat fenn intézményeket?
- Meddig szolgálják az intézmények az egyház missziói küldetését?
- Mikor és hogyan kell az intézmények megszüntetéséről dönteni? Ki viseli a megszűntetés anyagi, erkölcsi és jogi terheit?
- És kimondottan református sajátosságainkból adódóan: fenntartható-e, hogy az intézmények fenntartása gyülekezetek joga és kiváltsága maradjon, az egyház teljes közösségének erőteljes kontrollja nélkül?

A kérdések – többször és több szinten történő megvitatását követő – megválaszolásával sikerülhet az intézmények missziói identitása erősítésének útjait megtalálni.

- Az egyházi intézmények létjogosultságának, működtetésének, missziói küldetésének átfogó teológiai vizsgálata és megfogalmazása még részben várat magára, részben pedig a már elért eredmények sem hatják át mindenütt az egyházunk intézménnyel szorosabban érintett gyülekezeteinek életét és az intézmények életével kapcsolatos döntéseket.

- Az intézmények sok helyen úgy részei az egyháznak, hogy közben mégsem alkotnak szerves egységet vele. A gyülekezetek nem tudják magukra venni az intézmény napi gondjait, az intézmények pedig kevésbé érzik szükségét a gyülekezetbe való betagolódásnak.
- Az EJB felmérése szerint a gyülekezeti lelkész sok esetben oroszlánrészt vállal az intézmények létrehozásában, ez sok időt, energiát von el a gyülekezeti munkától. Különösen is problematikus, ha a lelkész, a gondnok, a presbiterek alkalmazottak, netán vezetők lesznek az adott szeretetintézményben.
- Missziói identitást várunk el az intézményektől akkor is, ha az intézmény dolgozóinak felvételénél nem tudjuk az egyházi, református és missziói identitás szempontjait érvényesíteni. Az EJB-hez érkezett gyülekezeti válaszok alapján megállapítható, hogy a diakóniai intézmények gondozottjai többnyire nem integrálódnak a gyülekezetekbe.
- Az intézmények missziói küldetésének határát ki kell tágítani az ellátottak és a dolgozók hozzátartozóira is.
- Az egyházi intézmények célkitűzése nem merülhet ki az állami közfeladatok átvállalásában. Amennyiben az egyházi intézmény nem tud ennél többet adni, illetve a többlet adása nem Krisztus missziói parancsának megélését jelenti, valójában nem tud egyházi sem lenni.

3.6.4.3 A cselekvési terv megvalósulásának várható eredményei

a. A projekt megvalósítása esetén a hitéleti alkalmakon való részvétel igénye és intenzitása, illetve a gyülekezetbe való beépülés (tagság, intenzitás) szignifikáns javulása mérhető az intézmények
   a) tanulói/kliensi/ellátotti körének,
   b) a tanulói/kliensi/ellátotti kör hozzátartozóinak, illetve
   c) az intézményi dolgozók vonatkozásában.
b. Az intézménybe felvettek motivációjának érdemi javulása mérhető. Az oktatási intézményben a hozzáadott érték érdemi javulása mérhető a releváns területeken. A konferencia-központokban a vendégek elégedettsége érdemben nő a református missziói identitás megtapasztalásával.

A projekt gazdái az egyes ágazati területek elvi felügyeletében illetékes zsinati szakbizottságok (diakóniai, egészségügyi; oktatási), amelyek együttműködnek a Zsinati Missziói Bizottsággal, közreműködők a mellékletben szereplő projektterv szerint.

3.6.4.4 A cselekvési terv szerinti teendők

- Kidolgozzuk intézményeink alapításának és működtetésének missziói és teológiai alapjait, céljait, melyek lényege:
  - Az intézmények célja a saját speciális szakterületükkel az Isten országáról való tanúságtétel, az evangélium hirdetése, Krisztus egész világra kiható és az élet minden területén érvényes, szükséges kegyelmének tettekkel és szavakkal történő megvallása.
- Az intézményeknek a keresztyén identitás megjelenítését és érvényesítését szolgáló szempontrendszer érvényesítésére stratégiát kell alkotniuk: református, keresztyén, Isten Igéjének prioritást biztosító szabályozások és gyakorlat. Ennek megfelelően, szükséges az alapvető szakmai dokumentumaik felülvizsgálata, összhangja.
- Az intézmények, illetve a monitoringrendszer számára az egyháznak egységes missziói szempontrendszert kell kidolgoznia.
- Az intézményhálózatok vizsgálatához, elemzéséhez és fejlesztéséhez a szociális intézmények monitoringrendszeréhez hasonló rendszert kell létrehozni az oktatás és a társadalmi missziók keretében végzett egyes szolgálatoknál (például tanoda).
  - Ahol az eredmények indokolják, a fenntartónak a monitoringrendszer jelzése alapján be kell avatkoznia az egyes intézmények működésébe. Amennyiben rendszerszintű probléma tapasztalható, az adott intézményrendszer szakmai felügyeletét ellátó országos szervnek kell a központi beavatkozást kezdeményeznie.
- Az intézmények és a monitoring számára a fenti szempontrendszert évente felül kell vizsgálni, majd további háromévenként a szempontrendszer felülvizsgálata, fejlesztése szükséges. Indokolt esetben az éves fejlesztés is lehetséges.
- Az intézményeink keresztyéni identitásának megalapozott erősítéséhez össze kell gyűjteni az elmúlt huszonöt év sikeres és zsákutcába jutott, kudarcos gyakorlatait egyaránt, melyek az alábbi területeket érintik. Az adatgyűjtés eszközei lehetnek: kérdőív, tanulmányok, szakdolgozatok, pályázatok, workshopok, személyes interjúk.
  - Az intézmények alkalmazottainak felvételével és a hitéletükkel kapcsolatos irányelvek, biblikus és hitvallásos képzésük.
  - Az intézmények ellátottjainak felvételével kapcsolatos irányelvek, illetve az ellátottak hitéletével, a biblikus és hitvallásos képzésével kapcsolatos gyakorlat.
  - Az ellátottak hozzátartozói irányában való kapcsolattartás elvei, a hitéletükkel, a biblikus és hitvallásos képzésükkel kapcsolatos gyakorlat.
  - Az intézmények kapcsolattartásának, együttműködésének irányelvei a fenntartóval, a helyileg illetékes egyházközséggel, az ellátottak egyházközségeivel, az azonos típusú intézményekkel és más típusú partnerintézményekkel.

4 ZÁRÓGONDOLATOK

Az országos párbeszéd során az EJB tagjait mindvégig az a meggyőződés vezette, hogy az egyház küldetését ma is elsősorban a küldetéstudatukban Isten Igéje és Lelke által megújult gyülekezetek révén tudja betölteni. Az egyház a maga intézményi hálózatával, szervezeti felépítésével, közös gazdálkodásával nem tehet jobbat, mint hogy ebben megerősíti és szolgálja a gyülekezeteket, helyi közösségeket.

A bizottság nemcsak széleskörű párbeszédre törekedett, hanem arra is, hogy az egyházunkban fellelhető számos jó gyakorlat és példaértékű kezdeményezés, amelyek figyelembe vételével a dokumentum javaslatai születtek, közös kincsünkké legyenek. Ezért ez a vitaanyag nem a kizárólagosság igényével készült, mintha eddig nem érvényesült volna a missziói szemlélet egyházunkban. Épp ellenkezőleg, azzal a céllal íródott, hogy az ne csak zárvány legyen, vagy egy-egy program formájában jelenjen meg, hanem az egyház életének egészét áthassa.

Az EJB Isten iránti hálával terjeszti a Zsinat elé munkájának eredményét. Teszi ezt annak tudatában, hogy a párbeszéd elindításával az MRE legfelsőbb döntéshozó testületének tagjai annak idején kifejezésre juttatták, hogy *„egyházunk, gyülekezeteink és intézményeink nem sodródni kívánnak a társadalmi-politikai és gazdasági változások közepette, hanem stratégiailag, ugyanakkor a Szentlélek egyházat teremtő és megújító erejét segítségül hívva kívánnak cselekedni, legyőzve a tehetetlenségérzést és a rezignált félelmet, és kifejezésre juttatva a reménységet, hogy egyházunk (minőségi és mennyiség értelemben egyaránt) növekedésre hívatott el! Amikor hálát adunk az egyház szolgálatának eddigi lehetőségeiért és az elért eredményekért, nem tehetjük meg, hogy az önelégültség és az önigazolás vétkével menjünk el a valós problémák mellett, vagy elbagatellizáljuk a jelenlegi krízishelyzetet.”*[30]

[30] Részlet az EJB 2012. novemberi előterjesztéséből (ZS-232/2012.11.16.)

5 MELLÉKLETEK

5.1 A MEGREFORMÁLT EGYHÁZSZERVEZET ALTERNATÍV KONCEPCIÓJÁNAK VÁZLATA

5.1.1 A CÉL

Célunk, hogy kidolgozzuk az MRE – missziói elhívását támogató, közegyházi működését hatékonnyá tévő – szerkezeti megújításának alternatív koncepcióját, majd megvalósítsuk azt. A munka részeként támogatjuk a gyülekezetek működésének, gazdálkodásának egyszerűsítését és gazdaságosabbá tételét.

A missziói elhívást támogató, a közegyházi működést hatékonnyá és egyszerűbbé tevő reformált szerkezet a következőket segítheti: a gyülekezetek növekedése, a társadalomban való szerves, megalapozottabb megjelenés, az MRE egész működésének eredményesebbé válása, a közös munka, az együttműködés javítása.

5.1.2 KRITIKUS PONTOK A PÁRBESZÉD ALAPJÁN

A különböző testületekben zajló konzultációk (egyházmegyei értekezletek, egyházkerületi közgyűlések, Zsinat), a munkacsoportok lezajlott vitái, valamint az azt megelőző gyülekezeti párbeszéd alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a gyülekezetek, illetve az egyházon belüli közösségek evangéliumhirdető szolgálatának, munkájának és az ehhez igazodó működésének segítését, támogatását tartották a legtöbben szükségesnek. Kevés és nem rendszerszerű javaslat merült föl az egyház szerkezetének módosításával, megújításával kapcsolatban.

A párbeszéd alapján elmondható, hogy többen terhesnek és túlzottnak tartják a jelenlegi szerkezetet, és kevés segítséget látnak benne napi munkájukhoz, az egyház gyülekezeteiben, közösségeiben megvalósuló alapfeladatainak ellátásához. Az egyik legmarkánsabban megfogalmazott elvárás, hogy a közösségekhez közelebb kerüljenek a segítő, támogató funkciók, és a rendelkezésre álló emberi és anyagi erőforrásokat is eszerint használjuk föl. Az is kiderült, hogy a már most rendelkezésre álló emberi, anyagi és információs forrásokról sokszor nem tudnak azok, akiknek ezekre szükségük lenne. A párbeszéd során az egyházszervezettel szemben kirajzolódott elvárás az evangéliumhirdetés feltételeinek biztosítása az eltérő szociológiai, gazdasági és egyházi helyzetben szolgáló közösségek számára.

Az egyház működésének ismerete alapján és az elmúlt időszak párbeszédfolyamatából az is kiderül, hogy a szerkezeti problémák gyakran inkább személyi jellegű problémákra vezethetők vissza: nem a megfelelő ember van az adott helyen – az adott személy nem a neki megfelelő helyen szolgál. Az is gyakori tapasztalat, hogy a szükséges eszközrendszer hiánya vagy nem megfelelő (ki)használása miatt – bizonyos esetekben – az elméletileg működőképes és az elvárt támogatást nyújtani tudó szervezet nem működik megfelelően. Harmadik esetként az is leírható, hogy vannak helyzetek, amikor a világos szerkezet, a megfelelő ember és a szükséges eszközrendszer rendelkezésre áll ugyan, de a testületek vagy vezetők döntése miatt az adott terület nem működik megfelelően (például egységes elektronikus címtár).

Összességében megállapítható, hogy a párbeszéd résztvevői nem az egyházszervezet radikális átalakításában, hanem a meglévő működési problémáknak a közösen megvitatott célok és értékek mentén történő megoldásában látják az egyház jövőbeli működésének kulcsát. A szerkezeti reformjavaslat megfogalmazása során tartózkodunk az elrugaszkodott és drasztikus szerkezetátalakítási lépések megfogalmazásától, hiszen az nem jelentene érdemi választ a jelenleg tapasztalt problémákra. A jelen koncepció a stratégiai cél mentén dolgozó valamennyi műhelynek a szerkezetre vonatkozó javaslatait figyelembe veszi.

Az egyház működését jelenleg meghatározó valóság, amit a szervezeti reform során kiemelten is figyelembe kell venni, hogy – többek között a történelmi előzmények miatt is – igen erős és egyre erősödik az egyházkerületek önazonosság-tudata és az ennek alátámasztására szolgáló tevékenység, miközben az egyházmegyék szerepe nem, de feladataik fokozatosan nőnek. Mindeközben a túlzott központosítástól való félelem miatt inkább szűkült az országos egyház számára meghatározott szerep.

A szerkezeti megújítás végiggondolásához a területet kidolgozó munkacsoport elkészített egy kifejezetten a célra vonatkozó átfogó elemzést az MRE erősségeiről, gyengeségeiről, lehetőségeiről és az őt érintő veszélyekről. Ez alapján az alábbi kritikus pontok határozhatók meg.

A célrendszer bizonytalan. Ennek legfőbb okai a vizsgálat szerint:

a. A teológiai megfontolások csekély volta a feladatok meghatározásakor.
b. A szervezetet nem a küldetése határozza meg (értékek helyett gyakran az érdekek dominálnak a döntéshozatalban).
c. Túlzottan nagy az egyházkerületek függetlensége.
d. Nincs felelős emberierőforrás-gazdálkodás.
e. Bizalmatlan és őszintétlen a légkör.
f. A változástól való félelem a kisebb ellenállás irányába hat.
g. A párbeszéd hiánya miatt nem érvényesül a közös célok mentén történő tervezés.

Az egyházszervezet nem működik hatékonyan. Ennek legfőbb okai:

a. A partikuláris egyházszervezet.
b. Az anyagi és az emberi erőforrások szétforgácsolódása.
c. A hatékonysági-gazdasági haszonelvűség csak közvetve vezet el a missziói célokhoz.
d. A lelkipásztorokra háruló túlzott adminisztrációs teher.
e. Léteznek eszközök a misszió céljainak szolgálatára, de nem ismerik, nem használják azokat.
f. Pozíciók ütközése: például lelkigondozói szerep versus fegyelmező szerep.
g. A lelkészek, alkalmazottak előmeneteli rendszerének hiánya.
h. *A megfelelő embert a megfelelő helyre* elv nem mindig érvényesül.
i. A missziói kapcsolat hiánya a gyülekezet és intézménye között.
j. A parókiális jog nehézséget jelent az új gyülekezetek létrejötténél és az intézményrendszer terjeszkedésekor).
k. A gyülekezeti tagok képzésének hiánya.
l. A közösségi döntések súlytalansága, semmibevétele.
m. A szakemberek hiánya.
n. A választási gyakorlatban nem érvényesül a zsinat-presbiteri elv. A világi és a lelkészi egyházkormányzók súlyának és felelősségének azonos érvényesülésére van szükség a végrehajtásban is, illetve felelősségük azonos elbírálására.

5.1.3 ELVÁRT EREDMÉNYEK

A reformált egyházszervezet és a megújított egységes gazdálkodás:

- A missziói egyházképet és az abból meghatározott kiemelt célokat szem előtt tartva, közösen megállapított értékek határozzák meg a rendelkezésre álló források elosztását és az egyház gazdálkodásának egészét.
- Elősegíti az egyház és a gyülekezetek önfenntartó képességének növekedését.
- Elősegíti a társadalomban való szerves, megalapozott megjelenést.
- Az MRE egészének működését erősíti és hatékonyabbá, gazdaságosabbá teszi.
- Lehetővé teszi az értékalapú gazdálkodást és pénzügyi tervezést.
- A korábbinál inkább épít az egyház szervezetében rejlő szinergiákra, és kihasználja azokat.
- Segíti és megkönnyíti a gyülekezetek, közösségek szolgálatát.
- Az eddigieknél tudatosabban épít az egyháztagok (gyülekezeti tagok, lelkészek) karizmáira és tehetségük, képzettségük szerinti bevonására.
- Egyszerűbb és hatékonyabb egyházi adminisztrációt tesz lehetővé.
- Erőforrásokat szabadít fel az egyház missziói szolgálatára.

5.1.4 AZ EGYHÁZSZERVEZET REFORMJÁNAK ELŐFELTÉTELEI

Az MRE, egyházkerületeinek, egyházmegyéinek és egyházközségeinek szervezeti átgondolása, szerkezeti reformjának előkészítése a misszió hatékony megvalósítása érdekében.

Jelenlegi egyházszervezetünk egyik fő problémája, hogy az 1881-ben létrehozott, a rövid időn belül bekövetkezett történelmi változásokhoz nem igazodó, a szocializmus időszakában konzerválódott alapokra épül. Az egységes református egyházszervezet 19. századi létrejötte óta a történelmi, társadalmi és gazdasági változások miatt alapvető eltérések mutatkoznak a korabeli helyzethez és az ahhoz igazodó működéshez képest. Az államszocializmus bukását követő időszak elvileg arra is szolgált, hogy a múlt és az egyház abban játszott szerepének értékelése mellett megalapozottan végiggondoljuk az új helyzetnek megfelelő működés kereteit és szerkezetét.

A szükséges reform előkészítése érdekében a jelenlegi egyházszervezet megismerése és leírása, egyes folyamatainak meghatározása az első lépés. Egyházunk törvényei, jogszabályai világos kereteket és utakat szabnak az egyházszervezet működésének, ugyanakkor – a gyakorlat alapján elmondható – ezt nem mindig teljesen következetesen és gördülékenyen teszik. Ezért lehet az, hogy bizonyos esetekben, akár közös megegyezés alapján, a gyakorlat nem tökéletes megvalósítása a leírásnak. Érzékelve ezeket a rendellenességeket, az utóbbi esztendők törvényalkotása több ponton korrigálta, illetve bizonyos esetekben teljesen újrafogalmazta (például gazdálkodási törvény, lelkészek jogállásáról szóló törvény) bizonyos (rész)rendszerek működését. A következő lépések, átalakítási pontok meghatározása érdekében le kell írni az egyházszervezet jelenlegi működését a jogszabályok alapján, és azt össze kell vetni a gyakorlatban tapasztalt működéssel. A feladat részeként célszerű volna egy hivatalos szervezeti ábra (organogram) készítése az egyház szervezetéről, valamint egyes folyamatok, feladatok megvalósításának pontos, grafikus leírását megadni (például ilyen készült a lelkészek képesítése, nyilvántartása folyamatáról).

Az elmúlt évtizedek legjelentősebb, az egyházszervezetet közvetlenül is érintő, tudatos, tervezett és több elemében végiggondolt változtatása (beavatkozása), lépése a Magyar Református Egyház létrehozása volt. A közös alkotmány megteremtette az egységes elvek alapján kialakítható, módosítható jogrendszer alapjait és létrehozta a széleskörű együttműködés kereteit. Az egységes egyház létrejöttének, ahogy az az eredeti elgondolásban is szerepelt, ki kell hatnia az MRE működésének, egyházszervezetének reformjára. A keretek pontosítása, az egységes elvek kialakítása a Generális Konvent állandó (Egyházalkotmányi és Jogi Bizottság, Liturgiai Bizottság) és ad hoc (református káté bizottság, énekeskönyv bizottság) bizottságaiban ma is folyik. A közös alkotmány aláírását, 2014. májusi ünnepi megerősítését követően jogilag nem lehetséges, közösségileg pedig hiteltelen, ha magyarországi részegyházunkban nemhogy az elhatározott, az egyházkerületek, a részegyházak egységét és egységes szervezetét kijelölő utat nem járjuk, de éppen ellenkezőleg, tovább építjük a

különállás bástyáit (egyházkerületi, egyházmegyei, sőt egyházközségi szinten). Ezekre a munkákra építve kell részegyházi működésünk részleteit végiggondolnunk és alakítanunk!

5.1.5 AZ EGYHÁZSZERVEZET REFORMJÁNAK ALAPELVEI

A misszió gyülekezeti szinten történik, ott kell elsősorban szervezeti erősítés, a felettes egyházi szerv anyagi, szakmai, jogi, gazdasági és egyéb támogatásával és ellenőrzése mellett.
A szerkezeti megújítás alternatív koncepciójának kialakításakor és megvalósításakor a következő alapelveket kell érvényesíteni**:**

a) Biztosítani kell, hogy a lelkipásztor csak a lelkipásztori munkát végezhesse.
b) Hiteles, példamutató, együttműködő vezetést kell biztosítani minden szinten.
c) Jól felépített, transzparens követelményrendszert és kompetenciakövetelményeket kell megfogalmazni és érvényesíteni.
d) Funkciónként kell működtetni a rendszeres értékelést, a visszajelzést, és ha szükséges, a felelősségre vonást.
e) Az egyház szervezeti kultúráját tudatosan és folyamatosan építeni, fejleszteni kell.
f) Az egyházi szolgálatban a feladatnak, a funkciónak kell dominálnia és nem a pozíciónak, a rangnak (szolgálat).
g) Érvényesíteni kell a szolidaritást az egyházszervezet minden szintjén, illetve a lelkészek, gyülekezetek, intézmények között.
h) Össze kell hangolni a gyülekezetek és intézményeik kapcsolatát, újragondolva funkciójukat.
i) Az egyetemes papság elvét érvényre kell juttatni minden területen.
j) Az egyházi szolgálatra és munkára vonatkozóan meg kell határozni azok minőségkritériumait, és ezeket érvényesíteni kell.
k) Újra kell gondolni a gyülekezet funkcióinak hierarchiáját, valamint a prioritásoknak érvényt kell szerezni. A hatékony működés érdekében bizonyos méret alatt meg kell valósítani a gyülekezetek racionális centralizálását.
l) A világi és a lelkészi egyházkormányzók súlyának és felelősségének azonos érvényesülésére van szükség a végrehajtásban, illetve felelősségük azonos elbírálásánál (például az egyházi bírósági eljárásokban).
m) A lelkészi és nem lelkészi személyek vonatkozásában ki kell dolgozni az összeférhetetlenség kizárását biztosító szabályozásokat.
n) Szabályozottabb kereteket kell biztosítani a lelkészi és nem lelkészi munkakörök, feladatkörök ellátásához, az értékelésükhöz, valamint a visszacsatoláshoz.

5.1.6 AZ EJB JAVASLATA AZ EGYHÁZSZERVEZET REFORMJÁRA

AZ EGYHÁZSZERVEZET REFORMJA – A FELADATOK ÉS ERŐFORRÁSOK ÁTRENDEZÉSE A MISSZIÓI EGYHÁZ FELADATAINAK HATÉKONYABB ELLÁTÁSA ÉRDEKÉBEN

Az egyházszervezet reformja, ahogy fentebb is leírtuk, nem drasztikus átalakítást, teljesen új szervezet létrehozását, hanem a cél érdekében szükséges hatékonysági és ésszerűsítési lépések megvalósítását jelenti. A reform az egyházszervezet szintjei közötti feladatelosztás és működés részbeni átalakításával, az egyes egységek/szintek feladatainak profiltisztításával és a feladat ellátásához szükséges eszközrendszer biztosításával valósítható meg. Nem javaslunk változtatást az egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, országos egyház (Zsinat) felépítésében, de a feladatok elosztásában igen. Az alábbi javaslat pontosítása érdekében egyeztetésekre, egyes folyamatok, feladatok tekintetében azok útjának további, részletes végiggondolására van szükség.

Elsődlegesen fontos a biblikus és a református teológia talaján álló világos tanítás és útmutatás az egyház egész közössége és ezen keresztül a társadalom számára. Világos, teológiailag megalapozott célrendszer megfogalmazására csak elmélyült imádságos munka nyomán van lehetőségünk. A többi munkacsoport által elindítani vagy felállítani javasolt támogató funkciók, intézetek (például Gyülekezeti Forrásközpont, Egyház és Társadalom Kutatóintézet) segíthetik, hogy a már létező, működő testületekkel, intézményekkel, azokat támogatva az egyház közösségét eligazító útmutatások és a társadalom egésze számára orientációt adó nyilatkozatok szülessenek. A tanítás, útmutatás csak egységben, az országos egyház zsinati közösségében történhet az egyházban rendelkezésre álló erőforrások felhasználásával, a belső, intézményi kommunikáció erősítése mellett. Az egységes és zsinati közösségben megvalósuló tanítás hiányában folytatódik a gyakran szélsőségesen fundamentalista megosztó és megbénító, kizárólagosságra törő csoportok, személyek megmondó gyakorlata.

Igaz a közös célrendszer megalkotására, a tanító funkció erősítésére, de az egyház egészének működésére is, hogy ahol hiányzik, ott meg kell teremteni, ahol megvan, ott használni kell a belső egyházi konszenzuskeresési fórumokat. Ezeknek a munkáját össze kell hangolni. Ugyanakkor, míg a konszenzusra való törekvés alapvető és kikerülhetetlen, arra illetékes testületeinknek – elsősorban a Zsinatnak – vállalnia kell, hogy döntései olykor mégsem teljes konszenzusban születnek. Protestáns, református egyházi rendünk a belső párbeszéd fórumainak és útjainak használatát és egyben döntéshozóink (egyének és közösségek) döntéshozási felelősségét hagyta ránk. A párbeszédfolyamatban érkezett visszajelzések is arról győznek meg minket, hogy ennek a világos, eligazító és állást foglalni merő szerepnek a betöltését várják országos vezetőinktől (egyénektől és testületektől) és gyülekezeteinktől is.

A misszió megvalósítása érdekében az országosan és egységesen, közösen hatékonyabban és gazdaságosabban elvégezhető feladatok megvalósítására hivatott szervezet reformja

Az egy irányba haladás és fókuszált munka, valamint a rendelkezésre álló erőforrások tervszerűbb és életszerűbb elosztása érdekében hatékonyabban működő MRE-re, országos egyházra van szükség. A tartalmi, teológiai iránymutatás mellett az egyházszervezet működésében is több olyan terület van, amelyen egységesen, közösen célszerű eljárni. E feladatok, területek közös meghatározása után a működésnek ezeket a feladatait a jövőben országosan kell szervezni. Az országos egyház által hatékonyabban elvégezhető tevékenységek szükségszerűen jelentik az egyházkerületek feladatainak, erőforrásainak átszervezését. Az egyház jövőjének alakítása érdekében peremfeltétel a jelenleg viszonylagos széttagoltságban működő egyházszervezet egységesítése, annak elhatározása az egyházkerületek részéről, hogy a közösen végezhető tevékenységek összeadásával javítják munkájukat.

Az egyházkerületek által közösen végzett feladatok, az egyházkerületek által leadandó funkciók, az országos egyház által az egyházkerületek számára nyújtott szolgáltatások a következők lehetnek az eddigieken[31] túl:

1. a nem fenntartói funkciókkal összefüggő pénzügyi, gazdálkodási funkciók: a fakultatív hittanoktatás óradíjainak kifizetése; a kistelepülési javadalomtámogatás kifizetése;
2. közös beszerzéssel biztosítható áruk, szolgáltatások igénybevétele és adminisztrálása;
3. informatikai feladatok;
4. kommunikációs feladatok[32];
5. adatkezelés, adat-, információmegosztás és -kezelés (például címtár);
6. az egyház közfeladat-ellátásával összefüggő ágazati, szakmai munka szervezése, vezetése, tanácsolása, monitorozása.

A listát közös megegyezéssel a Zsinat véglegesíti.

Az országos egyház működése. A Zsinat által elhatározott tartalmi feladatok koordinációját, szükség szerint megvalósítását, valamint a működéssel összefüggő, az egyházkerületek és a Zsinat döntése nyomán közösen ellátott feladatokat az országos egyház a mostanihoz hasonlóan, az adott feladatokra legalkalmasabbnak ítélt, szakemberekből álló apparátusa, stábja végzi. A közösen elhatározott feladatokat végrehajtó stáb munkáját az országos egyház alkalmazásában álló főtitkár[33] irányítja – a „tulajdonosok” (az egyház vezető testületei) által meghatározott szempontok és keretek között. Ő a meghatározott feladatok és a működtetés végrehajtásának számon kérhető felelőse, nem egy újabb hatalmi centrum prominense. Míg az egyházkerületek és a Zsinat elnökségei a választók akaratából képviselik a választói szándékot, és iránymutatásukkal kormányozzák a rájuk bízott közösséget, az országos egyház viszonylatában a főtitkár, mint a végrehajtás tevékeny eszköze, alkalmazottként dolgozik a

[31] Már eddig is közösen végzett feladatok: külügy, társadalmi missziók, a hatályos jogszabályokban és megállapodásokban foglalt területeken végzett állami kapcsolattartás, bizonyos oktatásszakmai feladatok (RPI), közoktatási közigazgatás stb.
[32] A részleteket lásd a kommunikációs fejezetnél (3.5.).
[33] Az angolszász gyakorlatban, illetve a vállalati működésben a *chief executive*, azaz a végrehajtásért, megvalósításért felelős (tehát számon kérhető) személy.

megválasztottak által adott feladatok megvalósítójaként. Ez a működési metódus több külföldi testvéregyházunknál évszázadosan bevett gyakorlat. Az elnökség a „tulajdonosi" szándék és iránymutatás mindenkori letéteményese és kijelentője, a főtitkár vagy hivatalvezető pedig a működés operatív intézője, összefogója.

Ezzel a hatékonyságnövelő lépéssel jelentősen csökkenthető lenne a Zsinat elnökségére háruló operatív, feladat-végrehajtói teher, ami az egyházkerületi feladatok mellett sokszor kezelhetetlenül sok. Továbbá nincs szükség az egyház szervezeti hagyományába nehezen illeszthető ötödik püspök tisztének bevezetésére sem.

A missziói munka hatékony segítésének és helyi, regionális sajátosságai figyelembe vételének érdemi megvalósítása érdekében az egyházkerületek pasztorális egységet jelenítenek meg

A reformot követően az egyházkerületek egyházjogi önállósága megmarad, csupán feladataik alakulnak át. Egy új szerkezetben elképzelhető megoldás lehet az egyházkerületek egyházkormányzati szerepének csökkentése és (lelkigondozói, közösségi, egymást támogató) missziói feladataik növelése, előtérbe helyezése. Az országos egyház keretei között közösen végzett feladatok felszabadítják az egyházkerületeket, hogy a közösen elhatározott és elfogadott szempontok, tartalmi célkitűzések megvalósításán munkálkodjanak, és támogassák ebben a kebelbeli egyházközségeket, közösségeket. Eszerint a megközelítés szerint az egyházkerületek nem regionális érdekek megjelenítői és az egymással való évszázados küzdelem szereplői, hanem egymás mellett dolgozva az egyház egésze szolgálatának kiteljesítői, segítői. Ebben a minőségükben az egyházkerületek elsődleges feladata az, hogy a területükön működő közösségek (nem csak egyházközségek!) és egyházi munkatársak jól-létéért mindent megtegyenek, problémáikat felkarolják és azokra a többi pasztorális egységgel (egyházkerülettel) együtt keressenek megoldást az egyház egészének közösségében.

Az egyházkerületek feladatai – további pontosításra

1. Az ellátandó egyházi feladatok (misszió, katechetika stb.) regionális összefogása és támogatása.
2. A Zsinat által meghatározott feladatok (például hittanoktatás) végrehajtásának felügyelete és a zsinati (országos) döntések közvetítése.
3. Szolgálati területenként az egyházkerületen belüli konzultációk szervezése és feltételeinek biztosítása, megállapításaik továbbítása az országos rendszerbe.
4. Az egyházkerület vagyongazdálkodási feladatainak ellátása.
5. Az egyházkerülethez tartozó egyházmegyék és egyházközségek (valamint intézményeik) vagyongazdálkodásának felügyelete.
6. A műemlékvédelmi és gyűjteményi feladatok ellátása.[34]

Az egyházmegyék a regionális egyházkormányzat és egyházi közigazgatás egységei

[34] Mindezen tevékenységek szükséges szakmai segítését országos szervezésben biztosítva.

Az elmúlt időszak párbeszédfolyamata és a munkacsoport megállapításai alapján az új megközelítés szerinti egyik lehetőség, hogy az egyházmegyék erősebb egyházkormányzati, végrehajtó szerepet és ehhez segítő eszközrendszert kapnak annak érdekében, hogy a lehető legközvetlenebb módon támogassák a gyülekezetek, közösségek szolgálatát, misszióját. Az egyházmegyék megerősítésével, munkájuk támogatásával az országos egyház által kijelölt feladatok és az egyház életéből adódó működési tevékenységek végrehajtása is megoldható, elvárható. Az EJB által javasolt koncepcióban csak a Zsinatnak és az egyházmegyéknek van egyházkormányzati, operatív feladata elsősorban a végrehajtás és az összefogás/koordináció tekintetében. Jelentéseikkel az országos egyházhoz kötődnek, beszámolóikkal azonban az egyházkerületek pasztorációs munkáját segítik és orientálják. Az egyházmegyék ezáltal a problémákhoz, feladatokhoz közel, közvetlen oda-vissza kommunikációt tudnak teremteni az országos egyház felelőseivel, illetve javaslataikkal támogatni tudják az egyházkerületi és zsinati döntéshozást.Annak érdekében, hogy az egyházmegyék feladatukat hatékonyan és értelmesen végezhessék, átfogó szerkezeti vizsgálatra lehet szükség. A vizsgálat célja, hogy olyan egyházmegyei egységek jöjjenek létre, amelyek átfoghatóak, értelmezhetőek és munkájuk vezetőik számára megfelelően felügyelhető, segíthető.

Az egyházmegyékhez telepített támogatóközpontok. Szakemberek alkalmazásával támogatják az egyházmegyéhez tartozó egyházközségek munkáját annak érdekében, hogy az egyházmegyék és egyházközségek az adminisztrációs terhek jelentős részétől megszabadulhassanak, és energiáikat elsősorban pasztorációs és missziói feladataikra tudják fordítani. Az egyházmegyei szolgáltatóirodák egységes szempontrendszer alapján, az országos egyház által összehangolt módon működnek. A szakmai hatékonyság megkívánja az országos, a gyülekezetek hatékony támogatása pedig az egyházmegyei kötődést. A támogatóközpontok anyagi forrásait az országos költségvetés biztosítja, munkatársait pedig elsősorban a református felsőoktatási intézmények végzőseiből várjuk. A támogatóközponthoz – a helyi igények figyelembe vételével – telepített feladatok, szakterületek: gyülekezetépítés, cigánymisszió, gyermek- és ifjúsági munka, lelkészek lelkigondozása, belső intézményi kommunikáció, jog, fejlesztési-pályázati és ingatlan-, műszaki tanácsadás. E funkciók mellett a szolgáltatóirodák a régióban fellelhető, gyülekezetekhez, egyházi intézményekhez kötődő szakemberek gyűjtőhelyei és közvetítői is lehetnek. A helyi sajátosságok figyelembe vételével az egyházmegyék a cél megvalósítása érdekében társulhatnak.

A fentiekben felvázolt koncepció legfontosabb elemeit, illetve az ezzel összefüggésben kialakítani vagy megalapítani javasolt új intézményeket, intézeteket és funkciókat a 3. ábra összegzi, valamennyi műhely javaslatainak figyelembevételével. Az új elemeket sárgával, az azok tervezett kapcsolataiban, működésében releváns meglévő funkciókat, intézményeket fehérrel jelöltük. Ez az ábra az előterjesztésben javasolt új intézményeket szemlélteti, és nem keverendő össze az MRE szervezetének egészét leíró hivatalos organogrammal, amelynek elkészítésére fentebb javaslatot tettünk.